

25. YILLIK TECRÜBENİN ARDINDAN TÜRK KENEŞİ BÜNYESİNDEKİ ÜLKELERDE KÜLTÜR-SANAT İLİŞKİLERİ, İŞ BİRLİKLERİ VE ETKİNLİKLERİ

ORASAM
ORTA ASYA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 227

ORASAM Raporları Dizisi No: 4

**25 YILLIK TECRÜBENİN ARDINDAN
TÜRK KENEŞİ BÜNYESİNDEKİ ÜLKELERDE
KÜLTÜR-SANAT İLİŞKİLERİ,
İŞ BİRLİKLERİ VE ETKİNLİKLERİ**

HAZIRLAYANLAR

**Prof. Dr. Mehmet BAŞBUĞ
Öğr. Gör. Sebahattin SİVRİKAYA**

2018

KTMÜ / Bişkek

УДК 73/76
ББК 85.1
Ж 94

Ж 94 25 Yıllık Tecrübenin Ardından Türk Keneşi Bünyesindeki Ülkelerde Kültür-Sanat İlişkileri, İş Birlikleri ve Etkinlikleri. Hazırlayanlar Prof. Dr. Mehmet BAŞBUĞ, Öğr. Gör. Sebahattin SİVRİKAYA. Bişkek, 2018. 37 s.

ISBN 978-9967-9112-5-3

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 01.11.2017 tarih ve 2017-23.181 Nolu kararı ile yayınlanmıştır.
KTMÜ Cengiz AYTMATOV Kampüsü, Cal, Bişkek.

25 жылдык тажрыйбанын негизинде Түрк Кеңешинин алкагындагы өлкөлөрдүн көркөм өнөр маданияты жана иш-чараларынын биримдиги.

Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин башкармалыгынын № 2017-23.181 чечими боюнча чыгарылды. Чыгарууга 01.11.2017 кол коюлду.
Бишкек ш., Жал к.р., КТМУнун Ч. Айтматов атындагы кампусу.

Ж 4904000000-18

ISBN 978-9967-9112-5-3

УДК 73/76

ББК 85.1

© КТМÜ, 2018

ORTA ASYA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (ORASAM)

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi bünyesinde 30 Aralık 2010 tarihinde kurulan Orta Asya Araştırmaları Merkezi (ORASAM), Orta Asya'daki gelişmelerin yakından izlenebilmesi ve derinlemesine anlaşılabilmesi için öncelikle Kırgızistan olmak üzere tüm bölgeyi kapsayan çalışmalar yürütmektedir. Bu çerçevede Orta Asya ile ilgili projeler yürütmekte, kitap ve çalışma raporları hazırlamaktadır. Ayrıca bölge içi ve dışından yetkililer ve akademisyenler ile toplantı ve seminerler düzenlemekte, aynı alanda çalışan kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri gerçekleştirmekte, araştırma amacıyla Kırgızistan'a gelen akademisyenlere çalışmalarını için gerekli desteği vermektedir. ORASAM'ın internet sitesinde (orasam.manas.edu.kg) dört dilde (Kırgızca, Türkçe, İngilizce ve Rusça) bölge ülkeleri hakkındaki haberler ile Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi mensuplarının makale ve yorumlarına yer verilerek, Orta Asya'nın kavranmasına katkı sağlanmaktadır.

TAKDİM

1991 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın bağımsızlığına kavuşmasıyla Türkiye ve bu kardeş ülkeler arasında yeniden bağlar kurmak için değerli bir fırsat doğdu. Ortak bir geçmişe, aynı dil ve kültür hazinesine sahip altı bağımsız Türk devleti yeni yüzyıla birlikte hazırlanma arzusuyla, Gaspıralı'nın tespit ettiği "dilde, fikirde, işte birlik" hedefine uygun olarak, işbirliğini geliştirmek için 1992 yılında "*Türkçe Konuşan Devletler, Devlet Başkanları Zirveleri*" ile yola çıktılar ve süreç içinde bu ülkeleri bir araya getiren ortak etkinlikler, işbirlikleri ve kuruluşların temellerini attılar.

25 yılı geride bıraktığımız bu süreçte; 12 Temmuz 1993'te kurulan ve "ortak kültüre sahip Türk Halklarının gönül birlikteliğini ve kardeşliğini güçlendirmek, ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmak ve dünyaya tanıtmak için" çalışan *Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı* (TÜRKSOY) ilk teşkilat olma onuruna sahiptir. 21 Kasım 2008'de *Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi*'nin (TÜRKPA) kurulması ilişkilerin siyasi bir boyuta taşınarak, istikrarlı bir zemine oturtulması için atılan anlamlı bir adım olmuştur. 2010 yılında *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi*, kısaca *Türk Konseyi* veya *Türk Keneşi* (TDİK) adlı kurumun kurulmasıyla Türk devletleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi kalıcı bir zemine taşınmıştır. 20 Ekim 2011'de Türk Konseyinin himayesi altında *Türk Dili Konuşan Ülkeler Ortak İş Konseyi* (Türk İş Konseyi), 23 Ağustos 2012'de *Türk Kültür ve Mirası Vakfı*, *Uluslararası Türk Akademisi*, 29 Mart 2013'te *Türk Üniversiteler Birliği*, 25 Ocak 2013'te *Avrasya Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Teşkilâtı* (TAKM) kurulmuştur.

Bu ortak kuruluşların yanı sıra Türkiye ve Türk cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin derinleşip kök salması ve geleceğe birlikte yürüyecek nesillerin yetiştirilmesi için ortak üniversiteler de kurulmuştur. 31 Ekim 1992 tarihinde Kazakistan-Türkiye ikili ilişkileri çerçevesinde *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*'nin kurulma kararı alınmış ve iki ülkenin bu ortak üniversitesi 15 Ekim 1993 yılında Kazakistan'ın Türkistan şehrinde kurulmuştur. Ardından 30 Eylül 1995 tarihinde Kırgızistan-Türkiye ikili ilişkileri çerçevesinde imzalanan anlaşmayla Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi* (KTMÜ) kurulmuştur.

Geride bıraktığımız çeyrek asırda atılan adımlar, gerçekleştirilen etkinlikler ve işbirlikleri sayesinde temelleri atılıp işlerlik kazandırılan kuruluşlardan biri olan, iki kardeş ülkenin ortak üniversitesi *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi*'nde hazırlanan bu raporu, atılan adımların kalıcı olması ve ortak bir geleceğin kurulabilmesi temenisiyle okurlara takdim etmekten onur duyuyorum.

Prof. Dr. Sebahattin BALCI
KTMÜ Rektörü, Bişkek, 2017

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	5
I. GİRİŞ.....	8
II. BAĞIMSIZLIK SONRASI TÜRK KENEŞİ'NİN KURULMASINA GİDEN GELİŞMELER.....	8
III. TÜRK KENEŞİ KURUCU ÜYE ÜLKELERİ İLE İLGİLİ YAPILAN İŞBİRLİKLERİ VE ÖNEMLİ KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ.....	10
IV. TÜRK KENEŞİ ÜYE ÜLKELERİNDEKİ KÜLTÜR- SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLERİ.....	15
A. TÜRKİYE' DEKİ KÜLTÜR –SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLER.....	15
B. KAZAKİSTAN' DAKİ KÜLTÜR –SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLER.....	26
C. KIRGIZİSTAN' DAKİ KÜLTÜR –SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLER.....	28
D. AZERBAYCAN'DAKİ KÜLTÜR – SANAT İŞBİRLİKLERİ FAALİYETLER.....	31
V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	33
VI. KAYNAKLAR.....	35

I. GİRİŞ

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, bu birliğe bağlı Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan, Türkmenistan ve Kazakistan gibi ülkeler 1991 yılından itibaren bağımsızlıklarına kavuştular.

Bağımsızlıktan sonraki süreç içerisinde Türk dünyasında çok hızlı ve hareketli bir değişim süreci görülmeye başlanmıştır. Bu süreç içerisinde birbirlerini tanıyan ve yakınlaşan Türkiye ile Türk Dünyası ülkeleri arasında dostluk, kardeşlik duygularını geliştirmek ve pekiştirmek, ortak kültür değerlerini öne çıkarmak, aynı kök' ün mensupları olarak tarihsel, kültürel bağlar ile her türlü ilişkileri, işbirliğini geliştirmek ve gerçekleştirmek amacıyla birçok toplantılar, kurultaylar, kongreler, konferanslar, sempozyumlar düzenlenmeye başlanmış, kültürel ve sanatsal faaliyetler yapılmaya çalışılmış, güçlü dünya ülkelerine ve artan küresel tehdide karşı Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinin karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri muhtemel meseleler, bu meselelerin çözümü gibi konular bu bilimsel toplantılarda ele alınmıştır. Türk dünyası ile ilgili konularda ilişkilerin geliştirilmesi yönünde her alanda yapılabilecek işbirliklerine katkı sağlamak ve ortak paydada buluşmak amacıyla çeşitli dergilerde de makaleler ve kitaplar yayınlanmış, ortak projeler üretilmiş, bu projeler uygulamaya konulmaya başlanmıştır.

“Karşılıklı imzalanan eğitim, kültür, ekonomik, işbirliği gibi anlaşmalar güncelleştirilmiş ve doğal olarak yeni kurum, kuruluş, dernek, vakıf, üniversite gibi birlikte yürütülen projelere dönüşmüştür”¹.

Günümüzde küreselleşme ile birlikte her alanda artan tehditlere karşı tarihi ve kültürel kimliği ve değerleri korumak yeni ve gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarmak ve geleceğin bozulmamış sağlıklı neslini ve tesisini sağlamak zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma bağımsızlık sonrası Türk Cumhuriyetleri arasındaki son 25 yıl içerisinde gerçekleşen kültürel ve sanatsal işbirlikleri, faaliyetleri, ortak kültürel değerleri ortaya koymak, bu faaliyetlerin bundan sonra daha da gelişmesi ve pekiştirilmesi yönünde yapılacak çalışmalara öneriler sunarak katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Konumuz itibariyle bu rapor çalışmamızda giriş kısmından sonra bağımsızlık ve bağımsızlık sonrası Türk Devletlerinin ortak toplantıları Türk Dünyası Günü'ne, Türk Keneşi' nin kurulmasına giden gelişmeler, Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Keneşi Üye Ülkelerindeki Kültür - Sanat ilişkileri, işbirlikleri, etkinlikleri, bu konuda ortaya çıkan meseleler, bu uğurda yapılan çalışmalar, sonuç ve öneriler, hakkında yapılan değerlendirmelere yer verilmiş, Türk Dünyası, Türk Keneşi Üye Ülkeleri kültür ve sanatı ile ilgili yapılan faaliyetler ve gelişmeler ortaya konulmuştur.

II. BAĞIMSIZLIK SONRASI TÜRK KENEŞİ'NİN KURULMASINA GİDEN GELİŞMELER

Bağımsızlıktan sonra geçen 25 yıl içerisinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden ayrılan Türk soylu ülkeler kendilerini tanıtmak, bağımsızlıklarını dünyaya kabul ettirmek, her alanda olduğu gibi sosyo - kültürel ve sanat alanında da ilişkiler geliştirmek amacıyla uluslararası birçok kuruluşun üyesi oldular. Bu arada Türk devlet ve topluluklarının kendi aralarındaki ilişkilerini geliştirecek ve güçlendirecek çalışmalar da aralıksız sürdürülmeye çalışıldı. Çok geniş bir coğrafya içerisinde aynı kök, tarih, kültür ve geleneğin mensupları olan yeni Türk devletleri ve toplulukları arasında ortak tarihsel ve kültürel kimlik konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır.

1991 yılının mayıs ayında Azerbaycan'da ilk defa olarak İmbat Fuarcılık tarafından organizasyonu yapılan Türk ihraç ürünleri fuarı açıldı. Bu fuar her ne kadar ticari ürünler fuarı

¹ <http://turkoloji.cu.edu.tr/erartun/makaleler.htm>. 11.09.2016

olmasının yanında Türk Kültür ve Sanatının tanıtımı için de önemli bir adım olmuştur. Türk Sanat Müziği ve Halk Müziği Konserleri yanı sıra, Çağdaş Türk Sanatı Sergileri (Resim, grafik, hat, tezhip, tekstil ürünleri ve fotoğraf) açılmıştır². Ankara Olgunlaşma Enstitüsü moda defilesi sunarak Azerbaycan sanat ortamında önemli bir etki bırakmıştır. Bağımsızlığa giden yolda ilki yapılan bu sanat çıkarması 1992 yılında daha büyük bir katılımı Mayıs 1992 Bakü de, Kasım 1992 Almatı da, Aralık 1992'den itibaren Bişkek, Taşkent ve Aşkabat' ta devam etmiştir³.

İmbat Fuarçılık organizasyonu ile 'Türk ihraç ürünleri fuarları' kapsamında düzenlenen Güzel Sanatlar Kültür etkinlikleri ve Konserler, bağımsızlığını ilan eden Türk Cumhuriyetlerinin ve Türkiye'nin ortak ilk kültür ve sanat etkinliği olmuştur.

1992 yılında TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı) kuruldu. Bu kuruluş, Türkiye ve yeni Türk Devlet ve Toplulukları arasında kültür ve sanat alanında işbirliği hususunda önemli hizmetler gerçekleştirdi.

12 Temmuz 1993 yılında Almatı'da imzalanan anlaşma ile TÜRKSOY (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi) kuruldu. TÜRKSOY'un kurulması ile birlikte Türk Kültür ve Sanatı alanında ve Türk Dünyası sanatçıları arasında işbirliğinin yapılması için büyük projeler geliştirildi.

Daha sonra ise ilk adı Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı olan ve isim değişikliği ile TUDEV olan Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Vakfı (TUDEV) kuruldu.

TÜRKSOY (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi) Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Vakfı (TUDEV) ve Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) işbirliği ile Türk soylu ülkelerin meselelerini ele almak amacıyla Türk Kurultayları düzenlenmeye başlandı.

1993 yılında Antalya'da başlayan Türk Kurultaylarının ilki, zamanın Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal ve zamanın Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Süleyman Demirel'in katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. 11. Kurultay, Azerbaycan'ın başşehri Bakü'de yapıldı. Bu Kurultay'da 12. Kurultayın Kırgızistan'ın başşehri Bişkek'te yapılması yönünde karar alındı. Düzenli olarak gerçekleştirilen Türk Kurultayları ekonomik, siyasi ve sosyolojik meselelerin görüşülmesinin ve tartışılmasının yanı sıra kültür ve sanat alanında da işbirliğinin yapılması, ortak konser, tiyatro faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, ortak sergilerin açılması ve Türk Dünyası kültür ve sanat adamlarının, sanatçılarının birbirlerini yakından tanımalarına vesile olmuştur.

1996 yılında Türk Dünyası yazarlar ve sanatçılar vakfı (TÜRKSAV) kuruldu. Bu vakıf da 20 yıllık geçmişinde her yıl Türk Dünyası sanatçılarının eserlerinden oluşan sergiler açarak Türk sanatına katkıda bulunmaktadır. Türk dünyası sanatı ile ilgili açtıkları çeşitli sergilerin yanı sıra her yıl "Türk Dünyası Hizmet Ödülleri" de vererek Türk Kültür ve Sanatına katkı ve hizmetlerde bulunanları da ödüllendirmektedir.

Esas raporumuza konu olan Türk Keneşi veya Türk Konseyi'ni 2006 yılında Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev tarafından ortaya atılmış bir teklif üzerine 3 Ekim 2009 tarihinde Nahcivan'da imzalanan antlaşma ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye kurucu devletler olarak kurmuşlardır.

"İstanbul'da düzenlenen 16 Eylül 2010 tarihli son zirvede TDİK'nın (Türk Dünyası İşbirliği Konseyi) kuruluşu resmen ilan edilmiş, öncelikleri ve yol haritası ortaya konulmuştur. Türk Konseyi'nin daimi bir yapı olarak kurulmasıyla birlikte yapılan zirveler, "Türk Konseyi Zirveleri" olarak yeniden adlandırılmıştır."⁴

İlk olarak Türk Konseyi olarak kurulan bu teşkilat, daha sonra Konsey'in karşılığı olarak

² Çağdaş Türk Sanatı Sergi Kataloğu, İmbat Yayınları, Sistem Matbaası, Ankara 1991.

³ Türk İhraç Ürünleri Fuar Kataloğu, İmbat Yayınları, Ankara, 1992.

⁴ http://www.turkkon.org/tr-TR/genel_bilgi/1/10.14.09.2016

Divan-ı Lügat' ü Türk' de 'Keneş' sözcüğü tercih edilerek Türk Keneşi olarak adlandırılmıştır.⁵ Bu kuruluş bugün 'Türk Keneşi' adıyla faaliyetini sürdürmektedir. Türk Keneşi'nin kurumsal merkezleri İstanbul' da Genel Sekreterlik, Bakü' de Parlamenterler Asamblesi, Astana' da ise Türk Akademisi'dir.

22 Ağustos 2012 tarihinde Bişkek'te toplanan 2. Türk Keneşi Dış İşleri Bakanları toplantısında Türk Keneş'inin bayrağı seçilmiştir. Bu bayraklar kurucu ülkelerin bayraklarından alınan simgelerle belirlenmiştir. Bayrağın zemin rengi Kazakistan bayrağındaki gök mavi, ortadaki güneş Kırgızistan bayrağından, güneşin içindeki ay Türk bayrağından, ayın içindeki sekiz köşeli yıldız ise Azerbaycan bayrağından alınmıştır.⁶

Türk Keneşi' nin amaçları arasında Türk Keneşi kapsamında işbirliği, üye ülkeler arasındaki ortak tarih, kültür, kimlik ve Türk dili konuşan halkların dil birliğinden kaynaklanan özel dayanışma temelinde yapılandırarak Türk Keneşi ile Türk Devlet ve toplulukları arası işbirliğini güçlendirmeye ve pekiştirmeye çalışmaktır.

Bu amaçtan hareketle Bağımsızlıklarının 25 yıllık süreçlerinde Türk Keneş' ini oluşturan kurucu devletler ve diğer Türk devlet ve topluluklarının sanatçılarının, sanatçı derneklerinin, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının kültür ve sanat alanında büyük işbirliği ve çalışmalar içinde oldukları yapılan projelerden, faaliyetlerden ve ortaya çıkan birçok eserden de anlaşılmaktadır.

III. TÜRK KENEŞİ KURUCU ÜYE ÜLKELERİ İLE İLGİLİ YAPILAN İŞBİRLİKLERİ VE ÖNEMLİ KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ

Bağımsızlık sürecinden günümüze gelindiğinde eğitim- öğretim, kültürel ve sanatsal anlamda iki Yüksek Öğretim kurumu dikkat çekmektedir. Bunlar, Türk Keneşi üye ülkeleri arasında ortak iradenin sonucu olarak 1995 yılında Kırgızistan' in başkenti Bişkek'te Kırgızistan Cumhuriyeti Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından kurulan ve bugün Orta Asya'nın altın köprüsü olarak faaliyetlerini ve çalışmalarını devam ettiren Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi ile Kazakistan Cumhuriyeti Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından Kazakistan'ın Türkistan (eski adıyla Yesi) şehrinde kurulan Kazak-Türk Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'dir. Her iki yükseköğretim kurumu da kuruluş misyonlarına ve vizyonlarına uygun olarak uluslararası alanlarda eğitim – öğretim faaliyetlerinin yanı sıra kültür ve sanat alanında da hizmet vermeye devam eden Orta Asya'nın en önemli, saygın ve vizyon sahibi yükseköğretim kurumlarıdır.

Bu yükseköğretim kurumlarının dışında TÜRKSOY, TİKA, TÜDEV, TÜRKPA, TÜRKSAV, Yunus Emre Enstitüsü, Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı vb. kurumlar ile de Türk Dünyası kültür ve sanatına büyük hizmetler verilmeye devam edilmektedir.

Türksoy Faaliyetleri:⁷

TÜRKSOY' un ilk genel müdürü Azerbaycan' lı Polat Bülbül oğlu döneminde edebiyat ve sanat alanında Manas, Divan-ı Lügat' ü Türk, Fuzuli, Abay, Jambıl, Avezov, Buhari, Togan, Kurman Gazi, Aytmatov, Katanov ve Kitap-ı Dede Korkut kutlamaları gibi faaliyetler gerçekleştirilmiştir.⁸ Dusen Kasenov yönetimindeki Türksoy faaliyetleri kültürel ve sanatsal anlamda bir gelişme ve ivme kazanmıştır. Bu dönemde TÜRKSOY faaliyetlerinin üye ülkelerin sınırlarını aşması amaç edinilmiştir. Bu amaç ve hedefler doğrultusunda düzenlenen ilk önemli

⁵ Özer Özgür 12 Mayıs 2014 türkkenesi.chess.com

⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrk_Kenesi.

⁷ <http://www.turksoy.org/tr.11-09-2016>

⁸ Purtaş,Fırat (2011). "http://www.turksoy.org/TR/belge/1-93256/turksoy-genel-sekreter-yardimcisi-doc-dr-firat-purtasin-.htm.11-09-2016

etkinlik 2009 yılı başında düzenlenen “TÜRKSOY 15. yıl kutlamaları” olmuştur. “Üye ülkelerden gelen kalabalık sanatçı topluluklarının katılımıyla gerçekleştirilen Köroğlu Operası, UNESCO Merkezi ve BM Genel Kurulu’nda Nevruz kutlamaları, ABD’de Yunus Emre Oratoryosu gibi büyük çaplı uluslararası projeler, ortak başarılar olarak Türk dünyası sanatçılarının daha da kenetlenmesini sağlamıştır”.⁹

Bunun yanında Türk Dünyası Ressamlar Buluşması, Türk Dünyası Fotoğraf Sanatçıları Buluşması, Opera Günleri, bilimsel toplantılar ve yayınlar gibi geleneksel TÜRKSOY etkinlikleri, TÜRKSOY’ un kurulduğu günden bu güne Türk dünyasının önemli orkestraları ve müzik gruplarıyla ayrıca Türk Dünyasının ortak seslerini bir araya getirerek gerçekleştirdiği konserler, tiyatro gösterileri ve bunun yanı sıra sinema alanında filmlere verdiği destek, kurum ve kuruluşlara, kültür ve sanat adamlarına verdikleri ödüller, Türk dünyası özel günleri, Türk kültür tarihinin önemli şahsiyetleri ve sanat adamlarının adlarına ithaf edilen anma yılları, Türk Dünyasının kültür ve sanatına katkıları, sanatçılara desteği ve diğer önemli etkinlikleri en dikkat çekici ve önemli faaliyetler olarak gösterebiliriz.

•Türk Dünyası Ressamlar Buluşması

TÜRKSOY, Türk Dünyası Ressamlar Buluşması ve Türk dünyası resim sergileri gibi projeleri ile Türk Dünyası Resim Sanatına büyük katkılar sunmaya devam etmektedir.

İlki 1998 yılında başlanan Ressamlar buluşmasının 19.su 10-20 Ekim 2016 tarihleri arasında TÜRKSOY ‘un öncülüğünde İnönü Üniversitesi ve TİKA iş birliğiyle, Türkiye’nin Malatya şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bu buluşmada 19 ülkeden 22 ressam katılarak eserlerini sergileme ve birbirleriyle tanışma fırsatı yakalamışlardır.

TÜRKSOY’ un planladığı en önemli resim sanatı etkinliği ise 1. Şubat 2017 tarihinde Romanya’nın Başkenti Bükreş’te TÜRKSOY, T.C. Bükreş Büyükelçiliği ile Yunus Emre Enstitüsü, Bükreş Kültür Merkezi’nin işbirliğinde gerçekleştirilecek olan “Altaylar’dan Balkanlar’a Türk Dünyası Resim Sergisi” dir.¹⁰

Bu etkinlikler ile Türk Dünyasının doğa güzellikleri, kültürel değerleri, gelenekleri, tarihi değerleri, sanatçıların paletleri ve fırçalarıyla tuvallerinde hayat bulmaya devam etmektedir.

•Türk Dünyası fotoğrafçılar buluşması

Türk Dünyası fotoğrafçılar buluşması projeleriyle TÜRKSOY, Türk Fotoğraf Sanatı’ nı desteklemek ve Türk dünyası fotoğraf sanatına katkıda bulunmak amacıyla, Türk dünyası fotoğraf sanatçılarını bir araya getirmektedir. Türk dünyası fotoğraf sanatçıları da bu buluşmalarda tanışma, yaklaşma, bilgi, görgü ve tecrübe artırımı fırsatları yakalamışlar, Türk dünyasının tabii güzellikleri, sosyal ve kültürel değerlerini objektifleriyle buluşturarak ortaya çıkan eserlerde, Türk Sanatı için olduğu kadar, dünya sanatına da büyük değer katmışlardır.

TÜRKSOY Ressamlar Buluşması gibi geleneksel olarak yapılan “ TÜRKSOY Fotoğrafçılar Buluşması” etkinliğinin 13.sü ise 18-25 Ağustos 2016 tarihleri arasında 531. Geleneksel Kızıldağ Karakucak Güreş Festivali kapsamında TÜRKSOY ile Adana Büyükşehir Belediyesi’nin ortak işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliğe Türkiye ile birlikte 14 ülkeden 20 fotoğraf sanatçısı katılmıştır.

Etkinliği organize eden “Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü “Türk Dünyası Fotoğrafçıları Gözüyle Adana” fotoğraf kataloğunun sanatseverlerin beğenisine sunulmasını da ayrıca planlamaktadır”.¹¹

⁹ <http://mekam.org/mekam/kulturel-diplomasi-ve-turksoy>. 11-09-2016

¹⁰ <http://www.turksoy.org/tr/events/2017/02/01/altaylar-dan-balkanlar-a-turk-dunyasi-resim-sergisi>.19-01-2017

¹¹ <http://www.turksoy.org/tr/news/2016/09/19/13-turksoy-fotografcilar-bulusmasi-adana-da-gerceklestirildi>. 29-11-2016

•Köroğlu Operası

TÜRKSOY' un gerçekleştirdiği proje ve faaliyetlerin içerisinde en çok ses getiren ve önem arz eden projelerden biri, TÜRKSOY üyesi altı ülkeden yaklaşık 250 sanatçının katılımıyla gerçekleştirilen “Uluslararası Köroğlu Operası Projesi” olmuştur.¹² Azerbaycan' lı bestecisi Üzeyir Hacıbeyli'nin (Üzeyir Hacıbekov) ölümsüz eseri Köroğlu Operası bağımsızlıktan sonra ilk olarak Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Opera Bale Tiyatrosu'nda 2009 yılı Ekim ayı içerisinde, daha sonraları ise Almatı, Ankara ve Bakü olmak üzere dört başkentte, 2010 yılında ise Avrupa Kültür Başkenti etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen I. Uluslararası Opera Festivali'nin kapanışında İstanbul'da ve bunun dışında dünyanın birçok ülkesinde sahnelenmiştir. Bu Opera ile Türk dünyasının ortak destan motifi ve kahramanı Köroğlu'nun yeniden canlandırılmasına, Azerbaycan' lı besteci Üzeyir Hacıbeyli'nin de Türk dünyasında ve dünyanın farklı coğrafyalarında da daha iyi tanınmasına imkân sağlanmıştır.¹³

*“Bu projenin ardından üye ülkeler arasında sanatçı ve repertuar değişimi başlatılmış ve TÜRKSOY' a Üye Ülkeler Opera ve Bale Yöneticileri Kurulu' adında yeni bir kurum yapılmıştır, ayrıca bu proje Türk Dünyası'nda benzeri ortak çalışmaların tiyatro ve sinema alanında da başlatılmasına vesile olmuştur. Bu vesileyle Mart 2011 tarihinde TÜRKSOY' a Üye Ülkeler Sinema Yöneticileri ve Sektör Temsilcileri toplantısı, Mayıs 2011'de de TÜRKSOY Üyesi Ülkeler Devlet Tiyatroları Müdürleri Toplantısı düzenlenmiştir”.*¹⁴

•Opera Günleri

İlki 1994 yılında gerçekleştirilen ve geleneksel olarak devam eden “TÜRKSOY Opera Günleri” etkinlikleri de ses getiren önemli projeler arasındadır. 7-12 Ekim 2016 tarihlerinde “19. TÜRKSOY Opera Günleri” kapsamında gerçekleştirilen ve TÜRKSOY üyesi ülkelerin opera sanatçılarının katıldığı etkinliklerin ilki 8-9 Ekim 2016 tarihleri arasında “Kıbrıslı Türk Opera Sanatçısı Cemali'ye Kıyıcı ve Azerbaycanlı sanatçı Reşid Behbudov'un anısına” K.K.T.C de, 11 Ekim 2016 tarihinde ise İstanbul'un Grand Pera Emek Sahnesi'nde Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının 25. Yılına ithaf edilerek gerçekleştirilmiştir.¹⁵

•Nevruz Kutlamaları ve Nevruz' un Milli ve Resmi Bayram İlan Edilmesi;

Asya ve Ortadoğu'nun geniş bir coğrafyasının yanı sıra dünyanın farklı coğrafyalarında da farklı adlar ile bahar bayramı olarak kutlanan Türk Dünyasının da büyük bayramı olan “Nevruz–Yeni Gün Bayramı” TÜRKSOY' un girişimleri ile Türk Dünyası coğrafyasında milli ve resmi bir bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır.

1995 yılından itibaren Türkiye'de de kutlanan Nevruz bayramı 2009 yılında UNESCO tarafından “Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi” ne dahil edilmiştir. Türk Keneşi kurucu ülkelerinden Azerbaycan'ın girişimleri sonucu, 23 Şubat 2010 tarihinde Birleşmiş Milletler

Genel Kurulundan, 21 Mart'ı Uluslararası Nevruz Bayramı olarak ilan eden bir karar çıkartılmıştır.¹⁶

UNESCO'nun 2010 yılını ‘Kültürlerarası Yakınlaşma Yılı’ olarak ilan etmesinden dolayı ilk olarak 29 Mart 2010 yılında Paris'te UNESCO Merkezi'nde Nevruz kutlamaları Türk Keneşi kurucu üye ülkeleri Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan'ın yanı sıra, Rusya Federasyonu'ndan Tataristan, Başkurdistan, Tuva ile Moldova (Gagavuzya) dan gelen sanatçılarla çok geniş bir katılımı gerçekleştirilmiştir.

¹² Uluslar arası Köroğlu Operası projesi ve sonuçları hakkında daha geniş bilgi için bkz. Altın Çağın İncisi Köroğlu, TÜRKSOY Yayınları, Ankara, 2011.

¹³ http://mekam.org/mekam/kulturel-diplomasi-ve-turksoy._29-11-2016

¹⁴ http://mekam.org/mekam/kulturel-diplomasi-ve-turksoy._29-11-2016

¹⁵ <http://www.turksoy.org/tr/news/2016/10/07/opera-nin-yildizlari-tek-konserle-istanbul-da.19-11-2016>

¹⁶ <http://www.turksoy.org/TR/belge/1-93256/turksoy-genel-sekreter-yardimcisi-doc-dr-firat-purtasin-.htm.11-09-2016>

24 Mart 2011 yılında ise New York' ta BM Genel Kurulu'nda Nevruz kutlamaları düzenlemiştir. Bu kutlamalara TÜRKSOY' a bağlı 11 üye ülkenin sanatçıları katılmıştır.

Yine A.B.D' de 28-29 Mart 2016 ve 1 Nisan 2016 tarihleri arasında "Baharın Renkleri" adlı Nevruz etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin ilki 28 Mart 2016 tarihinde New York' da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, ikincisi 29 Mart 2016 tarihine ise New York' da "Ne Baruch Koleji Performans Sanatları Merkezi'nde gerçekleştirmiştir. Washington DC'in sembollerinden olan Cherry Blossom Festivali ile eş zamanlı (...) TÜRKSOY Nevruz Konseri, 1 Nisan 2016 tarihinde ABD'nin tarihi Warner Tiyatrosu'nda" sanatseverlerle buluşmuştur.¹⁷

Bu gelişmeler ve etkinlikler ile birlikte Türk dünyasının ortak ve milli bayramı Nevruz, Türkiye' de, Türk dünyası coğrafyalarında ve dünyanın farklı ülkelerinde milli ve resmi bayram olarak büyük coşku ve etkinlikler ile kutlanmaya devam etmektedir. Bu kutlamaların birçoğunda Türk dünyası ülkeleri ve halklarından gelen sanat gruplarının özel gösterileri ile tecrübe, bilgi, görgü deneyimleri arttırılmakta ve paylaşılmakta, aynı kökten gelen kültür sanat ürünleri sergilenmekte, kardeşlik duyguları pekiştirilmektedir.

• Türk Dünyası Kültür Başkenti Projesi

UNESCO'nun Avrupa Kültür Başkenti projesinden hareketle Türk Dünyası ülkeleri ve Türk toplulukları arasında, kültürel etkileşimi arttırmak için 15-16 Eylül 2010 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları 10. Zirvesinde TÜRKSOY' un önerisi ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları'nın uygun bulması ile 2012 yılında Türk Dünyası Kültür başkenti projesi başlatılmıştır.¹⁸

Bu proje de ilk olarak 2012 yılında Kazakistan'ın başkenti Astana, Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak ilan edilmiştir.

Türk Dünyası Kültür Başkenti projesi kapsamında sonraki yıllarda gerçekleşen Türk Dünyası Kültür Başkenti Etkinlikleri ise şunlardır;

2013 yılında Türkiye'nin Eskişehir şehri

2014 yılında Tataristan Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan,

2015 yılında Türkmenistan'ın Merv şehri,

2016 yılı Türk Dünyası Kültür Başkenti: Azerbaycan- Şeki,

Bu şehirlerdeki etkinlikler büyük ve görkemli kutlamalar, konserler, sergiler ve gösteriler ile gerçekleşmiştir.

2017 yılı ise Kazakistan'ın Türkistan şehri Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak ilan edilmiştir.

Bu proje çerçevesinde Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan edilen şehirlerde, yapılan görkemli etkinlikler ile gerek Türk Keneşi kurucu devletleri gerek diğer Türk Devlet ve toplulukları kendi kültür ve sanatını çeşitli kültürel etkinlikler, tiyatro gösterileri ve konserlerle temsil ederek tanıtımlarını yapmak için önemli fırsatlar elde etmekte, Türk dünyası kültür ve sanatına hizmet ederek önemli katkılar sağlamaktadırlar.¹⁹

• Yunus Emre Oratoryosu

Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli ve saygın bestecilerinden Adnan Saygun' un ölümsüz eseri ve aynı zamanda Türkiye'nin ilk oratoryosu olan Yunus Emre Oratoryosu, TÜRKSOY' a üye ülkelerin sanatçıları, TÜRKSOY senfoni orkestrası ve Amerikan Jonhatan Grifitt Korosu'nun

¹⁷ http://www.turksoy.org/tr/news/2016.04.01_baharin-renkleri-Turksoy-ile-ABD-de-18.10.2016

¹⁸ <http://www.turksoy.org/tr/>

¹⁹ <http://www.turksoy.org/tr/>

katılımıyla ortak bir çalışma olarak ABD'nin New York ve Washington şehirlerinde sahneye koyulmuştur. Amerikan Jonhatan Grifitt Korosu sanatçıları, bu etkinlikte Yunus Emre'nin şiirlerini ve ilahilerini Türkçe olarak seslendirmişlerdir. Bu etkinlik daha sonra 2013 Türk Dünyasının Kültür Başkenti Eskişehir etkinliklerinde de gerçekleştirilmiştir.²⁰

• TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası Konserleri;

TÜRKSOY tarafından Türk Cumhuriyetlerinin farklı ülkelerinden yetenekli genç sanatçıların bir araya getirilmesi ile oluşturulan TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası Türk Keneşi kurucu üye ülkeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan'ın yanı sıra, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlığının 25. yılı münasebeti ile bir dizi konser gerçekleştirmek üzere faaliyetlerine devam etmektedir. Bu topluluk ilk olarak Azerbaycan 7. Uluslararası Şeki İpek Yolu Müzik Festivali, 27 Haziran-1 Temmuz 2016 tarihleri arasında Türk Dünyası Kültür Başkenti Şeki etkinlikleri kapsamında Azerbaycan'ın Şeki şehrinde bu faaliyetlerini gerçekleştirme imkânı bulmuşlardır. TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası ve Korosu 25 Temmuz- 3 Ağustos 2016 tarihleri arasında İngiltere, İskoçya ve İtalya da "Avrasya'nın Sesleri" turnesi kapsamında da 7 konser gerçekleştirmiştir.²¹

• Altaylar' dan Balkanlar'a Türk Dünyası Ezgileri Konserleri;

20 Şubat 2016 Balkanların Türk Yurdu Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna ile Goraj de şehirlerinde 'Altaylardan Balkanlara klasikleşmiş ezgiler' konseri düzenlenmiştir. Saraybosna Kış Festivali kapsamında düzenlenen konserlerde Türk Dünyası Müzik Topluluğu orkestrasının eşliğinde Türk dünyası müzik kültürünün zenginlikleri Balkanlarla buluşmuştur.

22 Şubat 2016 tarihinde Sırbistan'ın başkenti Belgrad' da yapılan 'Altaylardan Balkanlara klasikleşmiş ezgiler konseri' ne Türk Keneşi kurucu üye ülkeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye' den gelen topluluklar ve sanatçıların yanı sıra Türk halklarından gelen sanatçılar da katılmıştır.

23 Nisan Kosova Türkleri Milli Bayramı kutlamaları kapsamında 23 Nisan 2016 tarihinde Kosova'da 'Altaylardan Balkanlara Türk Dünyası Ezgileri Konseri' gerçekleştirilmiştir. Bu konsere Türk Keneşi Üye Ülkeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye' den gelen topluluklar ve sanatçıların yanı sıra, Özbekistan, Gagavuzya (Moldova), Moğolistan ve Rusya Federasyonu'ndan Başkurdistan'dan katılan sanatçılarla ile birlikte yaklaşık 40 kişilik sanat topluluğu konserler ve gösteriler sunmuştur.

01 Nisan 2016 tarihinde 'Altaylardan Balkanlara Türk Dünyası' isimli sergi, TÜRKSOY, T.C. Köstence Başkonsolosluğu ve Yunus Emre Enstitüsü Köstence Türk Kültür Merkezi işbirliğinde Romanya'nın Köstence şehrinde sanatseverlerle buluşmuştur.²²

•Türk Cumhuriyetlerinin 25.yılı Gala Konseri

TÜRKSOY ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Türk Cumhuriyetlerinin 25.yılı Gala Konseri 3 Aralık 2016 tarihinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de Azerbaycan Devlet Filarmonisinde gerçekleştirildi.

Azerbaycan Hazar Üniversitesi Oda Orkestrası'nın eşlik ettiği konserde Türk Dünyası'nın "Üzeyir Hacıbeyli, Gara Garayev, Arif Melikov, Hayyam Mirzazade, Ferhad Bedelbeyli, Samir Aliyev, Kerem Ekber (Azerbaycan), Raşid Kalimullin (Tataristan), Muradbek Begaliyev (Kırgızistan), Turgay Erdener (Türkiye), Balnur Kıdırbek, Yerulan Kanapyanov, Habibulla Setekov (Kazakistan), Rövsan Nepesov (Türkmenistan) ve Leyla İsmagilova' (Başkurdistan) gibi tanınmış

²⁰ <http://www.turksoy.org/TR/belge/1-93256/turksoy-genel-sekreter-yardimcisi-doc-dr-firat-purtasin-.htm/11-09-2016>

²¹ <http://www.turksoy.org/tr/news/2016/08/05/avrasya-nin-sesleri-avrupa-da-ses-getirdi>

²² bkz. <http://www.turksoy.org/tr/11-09-2016>

ünlü bestekârlarının eserleri başarıyla icra edildi".²³

•**Türk Dünyası Âşıklar Şoleni:** Bu şöleninde Türk Dünyasının âşıkları buluşturulmuş, Türk Dünyasının âşık, akın, ozan geleneğinin ortak yönleri ile aynı kültürün kökleri gözler önüne serilmiştir.

•**Yusuf Has Hacib Yılı Etkinlikleri:** Türk Dünyası'nın büyük bilgisi Balasagunlu Yusuf Has Hacib' in doğumunun 1000. Yılı münasebetiyle 2016 yılının TÜRKSOY tarafından "Yusuf Has Hacib Yılı" ilan edilmesi vesilesiyle yurt içi ve yurt dışında birçok kültürel ve sanatsal etkinlik düzenlenmiştir. Bu çerçevede 19 Şubat 2016 tarihinde İstanbul' da "TÜRKSOY, Kırgızistan Cumhuriyeti Kültür Bilim ve Turizm Bakanlığı, Kırgızistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği" işbirliği ile Yusuf Has Hacib Yılı'nın açılışı yapılmıştır. 2016 Yusuf Has Hacib Yılı kapanış etkinliği ise 14 Ekim 2016 tarihinde Kırgızistan'ın Tokmok şehrinde gerçekleştirilmiştir.

•**Kitap-ı Dede Korkut'un 200. Yılı etkinlikleri:** 2016 yılı Dede Korkut Kitabı'nın 200. Yılı etkinlikleri çerçevesinde Türk Keneşi ülkelerine Dede Korkut hikâyeleri üzerinde tiyatro oyunları sergilemeleri ve etkinlikler düzenlemeleri istenmiştir. Bu etkinlik çerçevesinde çeşitli kurum ve kuruluşlarda, üniversitelerde de konserler, tiyatro oyunları sergilenmiştir.

•**TÜRKSOY' un Diğer etkinlikleri;**

- Türk Dünyası Gençlik Haftası
- TÜRKSOY Anma Günleri Projesi,
- Anadolu Günleri Kültür ve Sanat Festivali,
- Uluslararası Âşık Seyranı Kültür ve Sanat Festivali,
- Kazakistan'ın Birjan ve Sara Operası Projesi,
- Aşk ve Ölüm Balesi,
- 2015 Kırgız Akın Toktogul Satılğanov Yılı,
- Kazakistan Tattımbet Orkestrası Konserleri.²⁴

IV. TÜRK KENEŞİ ÜYE ÜLKELERİNDEKİ KÜLTÜR- SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLERİ

A. TÜRKİYE' DEKİ KÜLTÜR –SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLER

Türkiye' de TÜRKSOY' un faaliyetleri dışında resmi ve özel kurum ve kuruluşların kültür ve sanat faaliyetleri olarak da aşağıdaki bilgileri vermemiz mümkündür.

• **Meslek Birlikleri Faaliyetleri**

1986 yılında 5846 sayılı yasayla kurulan sanatçıların telif haklarını takip etmekle mükellef meslek birlikleri faaliyetleri devam etmektedirler. Bu Meslek Birlikleri;

1. İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)
2. GESAM (Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)
3. MESAM (Türkiye Müzik Eseri Sahipleri Meslek Birliği)
4. SESAM (Türkiye Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği)

²³ <http://www.turksoy.org/tr/news/2016/12/08/baku-de-turk-cumhuriyetlerinin-25-yili-gala-konseri-duzenlendi>. 19-01-2017

²⁴ bkz. <http://www.turksoy.org/TR/> 23.07.2016.

Esas faaliyet alanı telif hakları olsa da sanatsal alanda da faaliyetlerine devam etmektedirler. Bağımsızlıklarını kazanan Türk Keneşi kurucu ülkeleri ve diğer Türk Devlet ve topluluklarının sanatçıları ile ortak kültürel ve sanatsal faaliyetlerde bulunmuşlardır. Özellikle Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği Türk Keneşi kurucu ülkelerinden çok sayıda Sanatçının Ankara’da sergilerini açmalarına ortak çalışmalar yapmasına öncülük etmiştir. 1992 yılından başlayarak günümüze kadar Türk Dünyası ile ilgili bir çok etkinliklerde bulunan bu Meslek Birlikleri Üyelerinin aynı zamanda Türk Keneşi ülkeleri Sanatçıları ve Sanat Birlikleri ile ilişkileri devam etmektedir. Türk Dünyası Kültür başkentlerindeki sanatsal etkinliklerde bunu rahatlıkla izlemek mümkündür.

•TİKA Faaliyetleri

1992 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Türk İşbirliği Kalkınma Ajansı (TİKA) da Türk Dünyası Kültür ve Sanatına katkılarına devam etmektedir. Türk Dünyası’nda Türk Dünyası Kültür ve Sanatı ile ilgili birçok proje ve faaliyetlerde TÜRKSOY ve kurumlarla işbirliği içerisinde olan ve ortak faaliyetler gerçekleştiren TİKA’nın en önemli projeleri arasında “Uluslararası Rumeli Balkan Trakya Kültür Sanat ve Tanıtım Günleri” “Gönül Coğrafyası Kültür Buluşmaları” gibi etkinlikler ses getiren etkinlikler olarak görülebilir.²⁵ Bunlarla beraber gerek Türk Keneşine üye ülkelerde, gerek Türk Devlet ve akraba topluluklarında ve diğer birçok ülkede Türk Kültür dünyasının önemli birçok sanat eserinin restorasyonu ile birlikte arkeolojik kazılarla ilgili projelere destekleri devam etmektedir.

•TUDEV (Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Vakfı) Faaliyetleri

TİKA ile birlikte Türk devlet ve toplulukları arasındaki dostluk, kardeşlik ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla, 1993’den beri düzenledikleri kısa adı Türk Kurultayı olan Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayları en önemli faaliyetleridir. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultaylarının ilki Türkiye’de Antalya da başlamış, Samsun, İzmir şehirlerinde devam ederek, 11. Kurultay ise Bakü ’de düzenlenmiş, 12. Kurultay’ında Bişkek’te yapılması kararlaştırılmıştır. Bu kurultaylara Türk Keneşi üye ülkeleri ile diğer bağımsız Türk devletlerinin yanı sıra Rusya Federasyonu sınırları içerisinde bulunan Türk toplulukları da katılım göstermiştir.²⁶

•Yunus Emre Vakfı

*“Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek”*²⁷. kurumsal amacıyla 2007 yılında kurulmuş olan Yunus Emre Vakfı’nın Dünya’nın farklı ülkelerinde 2009 yılında faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Enstitüsü adıyla kurmuş oldukları kültür merkezleri bulunmaktadır. Vakıf, faaliyet yaptığı ülkelerde yabancılara yönelik Türkçe öğretimi faaliyetlerinin yanı sıra bilimsel çalışmalara da destek vermekte, panel, konferans, çalıştay vb. bilimsel faaliyetler ile Türkiye, Türk kültürü ve sanatını tanıtmak amacıyla ulusal ve uluslararası kültür ve sanat faaliyetleri kapsamında Türkiye ve Türk Dünyası Sanatçılarının eserlerinden oluşan sergiler ile tiyatroları, müzik konserleri, sinema filmleri, folklor gösterileri düzenlemektedir. Bunun dışında Türk kültürüne katkı ödülleri de vermektedir.²⁸

•**Türk Akademisi**, 2012 yılında Bişkek zirvesinde Türk Keneşi çerçevesinde faaliyetlerini sürdürme kararı alarak Türk halklarının kültürel ve manevi mirasına ilişkin araştırma, Türk Dili,

²⁵ www.tika.gov.tr/

²⁶ www.tudev.org.tr

²⁷ <http://www.yee.org.tr/tr/>

²⁸ <http://www.yee.org.tr/tr/> 12.06.2016

edebiyatı, kültürü, sanatı, tarihi arkeolojisi ve etnografyası ile ilgili projeleri destekleme faaliyetleri yürütmektedir.

•**Türk Kültür ve Miras Vakfı**, Türk dünyası kültürel miraslarının gelişmesi ve korunması amaçlı araştırma projelerini desteklemektedir.

Bu kurumların dışında kısa adı TURKPA olan Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi' ile Türk İş Konseyi' de Türk Dünyası kültür ve sanatına olan katkıları da unutulmamalıdır.

•**Üniversitelerdeki Faaliyetler:**

Türk Devletlerinin bağımsızlıklarını ilan etmesi ile birlikte Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu yaptıkları değerlendirme toplantıları sonucunda üniversitelerde lisans, lisansüstü eğitiminde Türk Dünyası ile ilgili bilimsel araştırma çalışmalarının yapılması, Türk Dünyasının ortak değerleri ile ilgili tez çalışmalarının yapılması, üniversitelerde Türk dünyası araştırma ve uygulama merkezleri ile Türk uygarlığı araştırma ve uygulama merkezlerinin açılması ve bu konularda işbirliklerinin geliştirilmesi hususlarında çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Bu öneriler doğrultusunda Türk Dünyası Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin, Türk Uygarlığı Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin, Uluslararası İlişkiler ve Halkla ilişkiler birimlerinin, Türk Dünyası ve özellikle Türk Keneşi kurucu üye ülkeleri ile ilgili yaptıkları bilimsel ve kültürel faaliyetler, tanıtım ve sanat çalışmaları gibi faaliyetleri önemli faaliyetler ve etkinlikler olarak gösterebiliriz. Bu birimlerin dışında üniversitelerde sanat, kültür alanındaki öğrenci kulüpleri, oluşturulan müzik ve halk oyunları toplulukları, Türk dünyası sanat ve kültürü adına yapılan bilimsel ve sanatsal diğer faaliyetler aynı kök, tarih ve kültürden beslenen Türk dünyasının tanınmasına ve ortak projeler üretilmesine ve bu projelerin gerçekleştirilmesine büyük katkı sağlamıştır.

Bunun yanı sıra bu gün Türkiye'nin birçok üniversitelerinde Türk Keneşi' ni oluşturan kurucu ülkelerin kültür ve sanat alanında ortak proje ve faaliyetler ile bir çok işbirliklerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Üniversitelerde lisansüstü eğitimde kültür ve sanat alanında çok sayıda bildiri sunulmuş, ulusal ve uluslararası indekslerde taranan çok sayıda makale yazılmış, Türk dünyası ile ilgili çok sayıda tez çalışması yapılmıştır. Güzel Sanatlar Fakültelerinde, Konservatuarlarda resim, heykel, grafik, geleneksel Türk sanatları, tekstil, seramik, müzik, tiyatro, sahne sanatları, sinema vb. bölümlerde Türk dünyası ülkelerinden öğretim elemanlarının istihdamı yapılarak hem Türkiye de kültür ve sanat alanında yapılan (eğitim - öğretim, kültür ve sanat) faaliyetlerine, Türkiye kültür ve sanatına, Türk dünyası kültürüne ve sanatına hizmet verme, Türkiye' de bu alanlarda faaliyet gösterenlerin gelişmesine imkân sağlanmıştır. Bu öğretim elemanlarının gayretleri ile Türk öğrenciler de Türk Dünyası kültür ve sanatını yakından tanıma imkanı bulmuş, bu konuda çalışmalar yapılmış, topluluklar oluşturulmuştur. Türkiye' de sanat eğitimi alan Türk Keneşi ülke vatandaşları da Türk kültürü ve sanatı hakkında yeterli bilgi ve deneyim kazanarak, hatta çeşitli sanat toplulukları da oluşturularak kendi ülkelerine hizmet etmektedirler.

Türkiye' de kültür ve sanat alanında eğitim ve öğretime katkı veren en önemli hizmetlerden biri de Türkiye burslarıdır. Türkiye bursları programından her alanda olduğu gibi kültür ve sanat alanında eğitim – öğretim gören öğrenciler de yararlanmaktadır. Türkiye bursları programı ile Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığına bağlı Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Dairesi tarafından her yıl gerek Türk Keneşi gerekse diğer Türk devlet ve akraba topluluklarından müracaat eden öğrencilere lisans, lisansüstü eğitimleri süresince karşılıksız burs verilmektedir. Bu burslardan faydalanan güzel sanatlar alanlarından bir hayli öğrenci ve öğretim elemanı mevcuttur. Türkiye'nin büyük üniversitelerinin sanat bölümlerinde eğitimlerini sürdüren Türk Keneşi üye ülkelerinin ve çok sayıda devlet vatandaşı öğrenciler, eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerine dönüp orada mesleki tecrübeleri ile hizmet etmektedirler.

Türk dünyası kültür ve sanatının ortak proje ve ortak hareketle gelişmesine katkı sağlamak amacıyla üniversitelerde çeşitli bilimsel toplantılar, faaliyetler ve çalıştaylar da düzenlenmektedir. Bu faaliyetlerin en önemlilerinden biri de Türk Dünyası üniversiteleri arasında kültür ve sanat alanında eğitim, özellikle sanat eğitimi konusunda ortak bir birlikteliğin sağlanması konusunda projeler geliştirmek, sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetlere önem vermek, ortak faaliyetler yapmak amacıyla 26-27 Ekim 2011 tarihleri arasında Ankara Gazi Üniversitesi organizasyonunda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, TİKA, TRT ve Üniversiteler arası kurul sanat dalları eğitim konseyi katkılarıyla Gazi Üniversitesi'nde ilk defa düzenlenen "Türk Dünyası Güzel Sanatlar Fakülteleri Ankara toplantısı ve çalıştayı" dır. Bu çalıştay kapsamında Türk dünyası kültür ve sanatı ile ilgili kararlar alınmış, çeşitli öneriler sunulmuş, Türk Dünyası Sanatçılarının eserlerinin yer aldığı bir de sergi açılmıştır. Ankara Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı Mimar Kemalettin konferans salonunda yapılan toplantıya gerek Türk Keneşi Devletleri, gerek diğer Türk Devletinden gelen 45 kişilik Güzel Sanatlar Fakültelerinin Dekanları katılarak önerilerini sunmuşlardır. Aynı gün Gazi Üniversitesi Resim Heykel Müzesinde bu fakültelerde görev yapan öğretim elemanlarının eserlerinden oluşan sergi açılmış. Çalıştay sonunda ortak deklarasyon yayınlanarak bir de katalog basılmıştır.

"(...)Toplantı kapsamında, yine dekanların oluşturduğu 32 kişilik çalışma grubu; Üniversiteler Arası Kurul Sanat Dalları Eğitim Konseyi aracılığı ile Yüksek Öğretim Kurumu'na ve konuyla ilgili kurumlara iletmek üzere bir sonuç bildirgesi hazırlamıştır.

Bu Bildirge'de;

1. *Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Türkiye ve KKTC Güzel Sanatlar Fakülteleri arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişim programının gerçekleştirilmesi için gerekli düzenlemenin yapılması,*
2. *Teorik ve/veya uygulamalı derslerin uzaktan eğitim (e-öğretim) aracılığı ile verilmesi,*
3. *Özellikle Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Üniversitelerinin resmi web sayfalarında Güzel Sanatlar Fakülteleri bölüm, program içeriklerinin ve akademik personel bilgilerinin kapsamlı olarak yer alması,*
4. *Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Güzel Sanatlar Fakülteleri öğretim elemanlarının "Sanat" ve "Tasarım" ile ilgili dergilerden haberdar edilmesi, "Sanat ve Tasarım" alanında ortak hakemli dergi çıkarılması,*
5. *Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden Türkiye'ye gelen öğretim üyelerinin YÖK tarafından özel bir statüyle kabul edilmesi,*
6. *Türk Dünyası Sanat Bienali'nin yapılması,*

Oy birliği ile karar altına alınmıştır.

Bu kapsamda; Türkiye'nin, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere, yurt dışında yaşayan bütün Türk Dünyası ile ekonomik ve politik işbirliği içerisinde bulunma çabalarının yanı sıra sanat ve kültür alanındaki birlikteliğinin önemine işaret eden Güzel Sanatlar Fakülteleri Dekanları, sanat/eğitim aracılığı ile ciddi bir işbirliğinin oluşturabileceği düşüncesini desteklemektedirler. Güzel Sanatlar Fakülteleri Dekanları bu konuda Türkiye Üniversitelerinin bir kısmı ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Üniversiteleri arasında öğrenci eğitimi ve araştırma projeleri kapsamında daha önce yapılmış protokolleri değerli adımlar olarak nitelendirmekle birlikte, Türk Dünyası Üniversiteleri'nin yapılacak düzenlemeler ışığında oluşturulacak programlarla sanat eğitimi alanında birlikteliğinin sağlanmasını önemli ve gerekli bulmaktadırlar".²⁹

²⁹ Türk Dünyası Güzel Sanatlar Fakülteleri 2011 Ankara Toplantısı ve Çalıştayı, Gazi Üniversitesi Yayınları 2011, s.23

•Müzik eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar

1993'te Ankara Gazi Üniversitesi'nde Türkiye ile birlikte Türk Dünyası ülkelerindeki müzik eğitiminin araştırılması, incelenmesi ve geliştirilmesi amacıyla kısa adı TUMARGEM olan Türk Müzik Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Merkezi kuruldu.

2002 yılında Gazi Üniversitesi'nde Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan Kırgızistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden gelen müzik eğitimci ve bilim adamlarının katıldığı Uluslararası kapsamda "Avrupa'da ve Türk Cumhuriyetlerinde Müzik Kültürü ve Müzik Eğitimi Kongresi" düzenlendi.

1999' da kurulan Müzik Eğitimcileri Derneği (MÜZED)'nin girişimleriyle TÜRKSOY, MÜZED ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi ortaklığında 3 Nisan 2015 te Ankara'da "Türk Dünyası Müzik Eğitimi Birliği'nin Kurulması" konulu toplantı gerçekleştirildi. Bu toplantıya MÜZED yöneticilerinin yanı sıra Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan gibi Türk Keneşi üye ülkelerinin, Rusya Federasyonu'ndan ise Başkurdistan, Tataristan müzik eğitimi yükseköğretim kurumlarının rektör, dekan ve yöneticileri katıldı.

Bu toplantıda Türk Dünyası Müzik Eğitimi Birliğinin amacı ve yapacağı çalışmalar şu şekillerde vurgulandı:

Amaçlar;

- (1) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve topluluklarının birbirlerinin müzik kültürlerini ve müzik eğitimlerini çok daha yakından ve içten tanımalarına fırsat ve olanak sağlamak.*
- (2) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve topluluklarının müzik kültürü ve müzik eğitimine ilişkin donanım, birikim ve deneyimlerini birbirleriyle paylaşmalarına fırsat ve olanak sağlamak.*
- (3) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve toplulukları müzik eğitimcileri arasında;*
  - (a) *Sağlıklı ve düzenli bir iletişim – etkileşim ve kalıcı bir mesleki birliktelik sağlamak,*
  - (b) *Etkili ve verimli bir dayanışma, işbirliği ve ortak fırsat ve olanakları yaratmak,*
  - (c) *Ortak çalışmalar yapmak, ortak etkinlikler düzenlemek ve ortak yayımlar gerçekleştirmek.*
- (4) *Türk dünyası ülkeleri, toplum ve toplulukları müzik eğitimcilerini belli aralıklarla buluşturup*
  - (a) *Ulusal, bölgesel ve uluslararası müzik eğitimi sorunlarını saptamak, görüşmek, tartışmak,*
  - (b) *Olası çözüm önerileri geliştirmek ve paylaşmak;*
  - (c) *Yeni tasarım ve gerçekleştirmeler için uygun ortam oluşturmak.*
- (5) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve topluluklarının müzik kültürü ve müzik eğitimi alanında sahip oldukları çeşitli fırsat, olanak ve seçeneklerden birbirlerini daha etkili ve verimli yararlandırmak.*
- (6) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve toplulukları arasında müzik kültürü ve müzik eğitimi alanında gerçekleştirilecek düzenli buluşma, ortak çalışma, etkinlikler ve yayımlar yoluyla kardeşlik, dildaşlık, kültürdaşlık, ulusdaşlık ve ülküdaşlık bilincinin ve düşüncesinin daha da güçlenmesine katkıda bulunmak.*
- (7) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve toplulukları müzik kültürü ve müzik eğitimi varlıklarının taranması, korunması ve daha da geliştirilmesi yönünde çeşitli öneri ve etkinliklerde bulunmak.*
- (8) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve topluluklarının müzik kültürü ve müzik eğitimi donanım, birikim ve deneyimlerini öbür dünya ülkeleri, toplum ve topluluklarına tanıtmak ve onlarla paylaşmak.*
- (9) *Türk Dünyası ülkeleri, toplum ve topluluklarının müzik eğitimiyle ilgili ulusal sivil toplum örgütlerini Uluslararası Müzik Eğitimi Birliği (ISME-International Society for Music Education) ve Avrupa Okul Müzik Eğitimi Birliği (EAS-European Association for Music in Schools) gibi kıtasal ve*

küresel ölçekli örgütlere tanıtmak, üye olmalarını sağlamak ve onların etkinliklerine katılmalarını olanaklı kılmak.

(....) Ayrıca bildirgede aşağıda belirtilen projelere de temas edilmiştir;

- (1) Türk Dünyası Müzik Eğitimi Vakfı,
- (2) Türk Dünyası Müzik Eğitimi Yayınları,
- (3) Türk Dünyası Müzik Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Merkezi,
- (4) Türk Dünyası Müzik Eğitimi Üniversitesi.”³⁰

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Faaliyetleri

A- A- Kitap projesi

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün en önemli projelerinden bir tanesi de Türk müzik kültürü ve müzik tarihinin temel yapı taşları ve yazılı kaynakları olan “Edvarlar” ile ilgili olan projedir. Bu proje Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nce yedi eserlik “Türk Müzik Kültürünün Tarihsel Kaynakları Olarak Edvarlar E-Kitap Dizisi” konunun bilim adamları ve uzmanları tarafından hazırlanmıştır. Dizinin ilk kitabı olan Kırşehirli Yusuf bin Nizameddin'in “Risale-i Musiki” adlı eseri yayımlanmıştır.³¹

B- B- Müzik alanında kurulan topluluklar ve gerçekleştirilen konserler

Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu

2000 yılında kurulan Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyetlerini devam ettirmektedir. Türk dünyası müzik kültürü sözlü- sözsüz repertuarı ile Türkçe konuşulan tüm bölgelerin geleneksel müziklerinin yurt içi ve yurt dışında tanıtımını kendisine amaç edinmiştir. Bu amaç doğrultusunda Türk keneşi kurucu üyeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin yanı sıra Özbekistan, Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Tataristan gibi Türk soylu ülkeler ile Kırım, Başkurdistan, Çuvaşistan, Karaçay-Balkar, Hakas ya, Tuva, Saha-Yakutistan, Gagavuz'a, Bosna, Balkanlar, Doğu Türkistan (Çin-Uygur Özerk Bölgesi) gibi kardeş ve akraba toplulukların geleneksel müzik örneklerini tarih içindeki seyri ile inceleyen, alan araştırmaları ve derlemeler yapan, notaya alan ve bunları arşivleyerek periyodik konserler vererek, televizyon ve radyo programları, yurt içi ve yurt dışı festival ve konserler gibi etkinliklere katılarak başarılı sunumlar gerçekleştiren Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu, Türk Dünyasının zengin müzik kültürünü hem dünyaya hem de farklı coğrafyalarda yaşayan Türk Topluluklarına tanıtmaktadır.³²

Etkinlikleri:³³

Türkiye ve Avrupa' ile dünyanın farklı ülkelerindeki konserlerinin yanı sıra Türk Dünyası ülkelerinde de birçok konserler vermiştir,

Gagauzya Bakanlık Komitesi Başkanlığı'nın organizasyonunda Gagauzya'da Türkmenistan Bakanlığı organizasyonunda, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Kültür A.Ş. işbirliği ile Türkmenistan'ın Başkenti Aşkaabat'ta düzenlenen "Kaşgarlı Mahmud' un 1000. Doğum Yıldönümü" etkinlikleri kapsamındaki konser, 9-15 Ağustos 2009 tarihinde Türk Ocakları Derneği Genel Merkezi Başkanlığı'nın organizasyonunda Kırım-Ukrayna'da, 23-31 Ağustos 2009 tarihleri arasında Özbekistan Cumhuriyeti, Ankara Büyükelçiliği'nin organizasyonunda Özbekistan'da, 31 Temmuz-2 Ağustos 2009 tarihleri arasında TÜRKSOY Genel

³⁰ <http://www.muzed.org.tr/?p=189> . 14.6.2016

³¹ bkz. <http://www.guzelsanatlar.gov.tr>

³² <http://www.guzelsanatlar.gov.tr/TR,2319/tarihce.html>

³³ bkz. <http://www.guzelsanatlar.gov.tr>

Müdürlüğü'nün organizasyonunda Kazakistan' da birçok konserler gerçekleştirmiştir.

İzmir Türk Dünyası Dans ve Müzik Topluluğu

2000 yılında kurulan bu topluluk, başta Türk Keneşi kurucu üyeleri Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan ve Azerbaycan ile birlikte Türk dili konuşan ülkeler ve halklar arasında kültürel ve folklorik değerlerini tanıtmak ve son yıllarda oluşan kültürel işbirliği çerçevesinde ortak değerleri araştırmayı amaç edinerek 2008 yılında çalışmalarına başlamıştır. Topluluğun yoğun olarak konserleri ve gösterileri Türkiye'de gerçekleşmiştir. Bunun dışında bu topluluğun ve topluluk sanatçılarının birçok Avrupa ülkesinde, 8-20 Mart 2009 tarihleri arasında ise bir turne kapsamında Makedonya konserleri gerçekleştirilmiştir.

Tarihi Türk Müziği Topluluğu

Bu topluluk, Türkiye' deki birçok ulusal ve uluslararası etkinliklerin dışında Fransa, Avusturya - Viyana, Almanya, İtalya, İngiltere, ABD, Japonya, Avustralya, Mısır, Rusya, Gürcistan vb. ülkelerdeki konserlerinin yan ısıra Türk Dünyası coğrafyalarında Kosova' da, Bosna- Hersek' de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Tataristan' da yapılan birçok etkinliklerde gösteriler sunmuşlardır.

Ankara Devlet Türk Halk Müziği Topluluğu

Bu topluluk, Ankara'daki periyodik konserlerinin dışında, Türkiye'nin farklı bölge ve şehirlerinde festivaller, şenlikler ve çeşitli etkinliklerdeki konserler, Avrupa'nın birçok ülkesinde konserler, ayrıca Türk dünyası coğrafyalarında; 24-31 Ağustos 2007 tarihlerinde T.C Dışişleri Bakanlığı'nın organizasyonunda Özbekistan- Semerkant, 18-22 Kasım 2007' de Devlet Halk Dansları Topluluğu ile birlikte Türkmenistan- Aşkaabat' da, 11-14 Aralık 2007 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 9-13 Mayıs 2008 ve 8-12 Mayıs 2009' da Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Hıdrellez Bahar Şenliği Derneği Başkanlığı'nın organizasyonunda Makedonya-Üsküp'te Hıdrellez Şenliklerinde, Kazakistan- Astana, Azerbaycan- Bakü' de çeşitli konserler gerçekleştirmiştir.

Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu

Bu topluluk, Japonya- Tokyo, Finlandiya- Helsinki, Suudi Arabistan, Pakistan -Karaçi, Bürüksel, İtalya- Roma, Fas, İspanya-Madrid, Avustralya- Sidney, Estonya, Letonya, Hindistan-Yeni Delhi, ABD, İsveç, Norveç, Suriye-Şam, Tacikistan-Duşanbe gibi dünyanın çok sayıda farklı ülke ve şehirlerinde verdikleri konserler ve sema gösterilerinin yanı sıra, Türk Dünyası'nda da Bosna Hersek, Rusya Federasyonu Saha Yakut Cumhuriyeti'nde de çeşitli etkinliklerde gösteriler sunup, konserler gerçekleştirmiştir. Bu topluluk aynı zamanda 2009 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından düzenlenen Türk Müziği dalındaki ödüle layık görülmüştür.

Diğer toplulukların konserleri

2-9 Aralık 2007' de İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu bünyesinde faaliyet gösteren Araştırma Ve Uygulama Topluluğu'nun Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti konseri, 15-20 Kasım 2007' de Edirne Devlet Türk Müziği Topluluğu, 8-20 Mart 2009 İzmir Devlet Türk Dünyası Dans ve Müzik Topluluğu sanatçılarının Makedonya konserleri, Balkan Ülkeleri Bursa Kılıç Kalkan Folklor Ve Turizm Derneği'nin organizasyonunda Makedonya Kosova Gora' da Samsun Devlet Türk Müziği konserleri,16-19 Şubat 2009' da Saray Bosna Kış Festivali kapsamında İzmir Devlet Senfoni Orkestrası, 26 Ağustos-14 Eylül 2009 tarihleri arasında İstanbul Bayrampaşa Belediye Başkanlığı'nın organizasyonunda Bursa Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nun Bosna Hersek Sırbistan Karadağ Kosova Makedonya Arnavutluk Yunanistan Bulgaristan turne konserleri, TÜRKSOY' un organizasyonunda 3-7 Temmuz 2009 tarihinde “Geleneksel Türk Müziği Festivali” kapsamında Kazakistan 3-7 Temmuz 2009 İzmir Devlet Klasik Türk Müziği Korosu, Edirne Devlet Türk Müziği Topluluğu, İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma Ve Uygulama Topluluğu sanatçılarının katıldığı konserler ve Türkiye'nin farklı şehirlerindeki devlet korolarının da çeşitli

konserleri gerçekleştirilmiştir.³⁴

C- Tiyatro alanındaki etkinlikler

Gerek Türkiye devlet opera ve toplulukları, gerekse Türk dünyası devlet opera ve topluluklarınca hem Türkiye’de, hem de Türk Dünyası ülkelerinde TÜRKSOY’ un organizasyonlarının dışında da karşılıklı işbirliği çerçevesinde birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir.

2011 Denizli Tiyatro festivalinde Azerbaycan Lenkeran Tiyatrosu “Şah İle Eks Seda” isimli oyunu sahneledi. Azerbaycan Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü oyuncularını Ahmet Oruçoğlu’nun yazdığı "Nenenin Keleği" adlı tiyatro oyununu Keçiören Belediyesinin ev sahipliğinde, Azerbaycan Devlet Tiyatrosu da Kars’ta “Cumhuriyet’in İlk Sedası” adlı tiyatro oyununu sahneledi.

14 Kasım 2012’ de Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) işbirliğinde “Kalibek Kuanışbayev Kazak Dram Tiyatrosu” tarafından Kazak halkının tarihini, kültürünü, folklorunu, müziğini konu alan “Kenesarı - Kunimcan” isimli tiyatro oyunu Ankara Devlet Tiyatroları Küçük Tiyatro Sahnesi’ nde Türkçe olarak sahneledi.³⁵ Kazak dramaturg ve rejisör Dunay Yespayev’ in yönettiği Dede Korkut hikâyelerinden alınan “Kazan Bey’in oğlu Uruz Bey’in esir olduğu boy” adlı 1 perdelik oyun Konya Devlet Tiyatrosu oyuncularından S. Seyfullin Karaganda Vilayet Kazak Dram Tiyatrosu’nda sahnelendi.

Trabzon devlet tiyatroları oyuncularından M. Auezov’un yazdığı, K. Kasimov’un yönettiği “Karagöz” adlı tiyatro oyunu sahnelendi.³⁶

İzmir Devlet Tiyatrosu oyuncularından Ünlü Kazak dramaturg Dulat İsabekov’un 70. Yaş günü nedeniyle Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Enformasyon Bakanlığı Kültür Genel Müdürlüğü tarafından 10 – 16 Ekim 2012 tarihleri arasında Alma ata şehrinde düzenlenen “İsabekov’un Dünyası” Uluslararası Tiyatro Festivali kapsamında; İsabekov’ un “Mirasçılar” adlı oyununu 15 Ekim 2012 ‘ de Kazan Devlet Akademik Drama Tiyatrosu’nda sahneledi.³⁷ Kazakistan’ın “Jastar” Tiyatrosu da Türkiye’nin Konya ve Eskişehir’de gösteriler yaptı.³⁸

20 Nisan 2016 tarihinde 9.su yapılan “Bin Nefes Bir Ses Uluslararası Tiyatro Festivali” kapsamında Azerbaycan, Kazakistan, Bulgaristan, Moldova, KKTC ve Irak ve diğer ülkelerden gelen topluluklar gösteriler yaptılar.

D- Opera ve Bale alanındaki etkinlikler

TÜRKSOY’ un Opera Günleri etkinliğinin dışında Türkiye’ de yapılan diğer önemli etkinlikler ise şunlardır;

Kazak besteci Mukan Tölebayev’in doğumunun 100. yılı münasebetiyle TÜRKSOY’ un organizasyonunda, Mukan Tölebayev’in “Birjan ve Sara operası”nın Türkiye prömiyeri 18 Kasım 2013’ te Kazakistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan gibi ülkelerden gelen pek çok konuk sanatçının ve Samsun operası sanatçılarından katılımıyla Samsun’da gerçekleşti.

15 Eylül 2014 tarihinde, İstanbul Leyla Gencer Opera ve Kültür Merkezinde Türk opera sanatçısı Leyla Gencer’in anısına T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Devlet Opera ve Balesi Orkestrası’nın eşliğinde gerçekleştirilen konserlere, TÜRKSOY üye ülkelerinden Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, KKTC, Rusya federasyonundan Altay, Hakas, Saha- Yakut, Tuva, Tataristan, ayrıca Gagavuz ya - Moldovya, Tacikistan, Sincan Uygur Özerk Bölgesi (Çin Halk Cumhuriyeti)’den 15 opera sanatçısı katıldı.

E- Devlet Halk Dansları Topluluğu

³⁴ bkz. <http://www.guzelsanatlar.gov.tr>

³⁵ http://www.kazakturklerivakfi.org/index.php?option=com_content&task=view&id=422&Itemid=18 /27.07.2016

³⁶ <http://www.devtiyatro.gov.tr/>

³⁷ <http://www.devtiyatro.gov.tr/haberler-211-izmir-devlet-tiyatrosu--mirascilar--ile-kazakistan-da.html/> 27.07.2016

³⁸ <http://www.kazakhstan.org.tr/index.asp?sayfa=101.27.07.2016>

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Devlet Halk Dansları Topluluğu da, gerek kendi topluluğu ile gerekse müzik grupları ve çeşitli topluluklar ile birlikte ortak projeler içerisinde yer alarak Türk müzik ve dans kültüründen örnek repertuarlarıyla Türkiye’de, Türk varlığının ve kültürünün olduğu her yerde, Türk Dünyası ve dolayısı ile Türk Keneşi üye ülkeleri ile akraba topluluklarında festivallere katılmakta, gösteriler sunmaktadırlar.

STK (Sivil Toplum Kuruluşları) Faaliyetleri

1. Avrasya Yazarlar Birliği Faaliyetleri

Avrasya Yazarlar Birliği, Türk Dünyası edebiyatçıları, şair ve yazarlarının yanı sıra, dramaturglar ve sanatçılar ile ilgili etkinlikler, anma faaliyetleri gerçekleştirmekte, Türk Dünyası hizmet ödülleri de vermektedir. Bunların dışında çeşitli kongreler, yarışmalar ve festivaller de tertip ederek Türk Dünyası ve kültürüne önemli hizmetleri yerine getirmektedir.

Avrasya yazarlar birliğinin organizasyonda gerçekleşen yarışma ve festivalleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

5-7 Eylül 2015 tarihleri arasında MERV 2015 Türk Dünyası Kültür Başkenti ev sahipliğinde Türkmenistan’da TİKA, Avrasya Yazarlar Birliği ve TÜRKSÖY işbirliğiyle gerçekleştirilen 8. Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongresi,

Türk Devlet ve topluluklarında geleneksel olarak uygulanan Uluslararası Kaşgarlı Mahmut Hikâye Yarışması.

2015 yılının TÜRKSÖY tarafından “Haldun Taner Yılı” ilan edilmesi dolayısı ile “Doğumunun 100. Yılında Haldun Taner Tiyatro Eseri Yarışması”. Bu yarışma Türk Dünyasında uygulanan ilk hikâye ve piyes yarışması olması dolayısıyla önemlidir. Bu yarışma Başbakanlık Tanıtma Fonu tarafından desteklenmiş, Avrasya Yazarlar Birliği’nin organizasyonunda, TÜRKSÖY ve Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü işbirliği ile düzenlenmiştir.

Konya’da düzenlenen “Bin Nefes Bir Ses” adlı Uluslararası Türkçe Tiyatro Yapan Ülkeler Festivali ³⁹ gibi faaliyetleri sayabiliriz

2. TÜRKSÖY (Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı) Faaliyetleri

1996 yılında bir grup yazar, sanatçı ve akademisyen tarafından kurulmuş olan TÜRKSÖY, Türk dünyası ile ilgili birçok kültürel ve sanatsal etkinliğin organizasyonunu gerçekleştirmiş ve birçok organizasyonun içinde de aktif rol oynamıştır.

Uluslararası Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesiyle TÜRKSÖY’ in öncülüğünde “Avrasya Sanat Edebiyat Yıldızları” projesi ile “Türkiye’nin Türk Dünyası Gündemi” paneli,

Türk Dünyasından bazı şairlerin katılımlarının desteklendiği Makedonya’daki “Uluslararası Struga Şiir Akşamları”, “Elazığ Uluslararası Hazar Şiir Akşamları”,

“100 Ülkeden Çocuk Şiirleri”, “Merv”, “Haray”, “Gagavuzlar”, “Deli Tay”, “Türkmenistan Armağanı” vb. eserlerin Türk Dünyasına kazandırılması,

“Türk Dünyası Uluslararası Resim Sergileri”, bu sergilere katılan sanatçıların eserlerinin kataloglarda yayımlanması,

Azerbaycan’da Dede Korkut’un 1300 yılı, Türkmenistan’da Karacaoğlan Haftası gibi etkinliklere katılım,

Ayrıca, Bayburt Uluslararası Dede Korkut Kültür Şölenleri, Ankara Büyükşehir Belediyesi Türk Dünyası Âşıklar Şöleni, Eskişehir Yunus Emre Haftası Uluslararası Şairler ve Âşıklar Şöleni,

³⁹ bkz. www.ayb.org.tr/

Kırıkkale Valiliği Türk Dünyası Günleri, TÜRKSAV Kültür Bakanlığı işbirliği ile “Mahalli Halk Oyunları Yarışması” gerçekleştirilmiştir.

TÜRKSAV kurulduğu yıldan itibaren kültür, sanat, ekonomi, bilim ve siyaset alanında Türk Dünyası gençliğine hizmet veren, katkı sunan çalışmaların hatırlanması ve hatırlatılması amacıyla her yıl geleneksel olarak “Türk Dünyasına Hizmet Ödülleri” vermeye devam etmektedir.⁴⁰

3. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Faaliyetleri

Prof. Dr. Turan Yazgan tarafından kurulan bu vakıf, kültür ve sanat alanında en aktif vakıflardan birisidir. Bu vakıf, her yıl aylık süreli yayın olarak Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, iki ayda bir ise Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi gibi bilimsel yayımlar yayımlamaktadır. Bunun yanı sıra musiki konserleri, Türk Dünyası şair, yazar, kültür ve sanat adamlarını anma etkinlikleri, Türk Dünyası ülkeleri ile ilgili çeşitli periyodik etkinlikler, Nevruz etkinlikleri, her yıl Haziran ve Mayıs aylarında geleneksel olarak Türk Dünyası Çocuk Şöleni ve bu şölen kapsamında Türk Dünyası Çocuk Ses Yarışması, Türk Dünyası gençlik kültür gezileri düzenleyerek, Türk Dünyası Göçebe Oyunları’na destek vererek Türk dünyası kültürüne ve sanatına büyük katkılar sağlamaktadır.⁴¹

4. Elazığ Manas Yayıncılık Faaliyetleri

5 Aralık 1992 tarihinden itibaren organizasyonu Elazığ Manas yayıncılık tarafından yapılan “Uluslararası Hazar Şiir Akşamları Projesi” , Türk dünyası kültür ve sanatı ile ilgili en önemli projelerden biridir. Bu projeye Elazığ Valiliği’nin himayelerinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Türk Edebiyatı Vakfı katkı sağlamaktadır. Elazığ Belediye Başkanlığı, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Sivrice Kaymakamlığı, Sivrice Belediyesi, Elazığ Musiki Konservatuvarı’na hazırlanan etkinliklerin ilki 5 Aralık 1992 tarihinde Elazığ Folkloruna büyük hizmetleri olan Fikret Memişoğlu anısına yapılmıştır. Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında Türk Dünyasının kültür, edebiyat ve sanat adamları; Kırgız yazar Cengiz Aytmatov, Kazak şairler Mağcan Cumabayev ile Akmola, Kazak yazar ve dramaturg Muhtar Şahanov, Azerbaycan’dan Almas Yıldırım, Bahtiyar Vahapzade, Kırım’ dan Mustafa Cemiloğlu vb. Türk dünyasının mihenk taşları ile şair ve yazarları hatırlatılmış, bu şair ve yazarlar ile birlikte Türk dünyasının önemli kültür ve sanat adamları da bu etkinliklere davet edilmiştir.

İlki 2003 yılında yapılan, o tarihten bugüne geleneksel hale gelen Türk Dünyası Hizmet Ödülleri ise Hazar Şiir Akşamları projesinin en önemli organizasyonudur.

Bunun dışında Türk dünyası edebiyatı konularında eserler de yayımlayan Manas Yayıncılık’ın organizasyonunda bulunduğu ve katılım gösterdiği diğer etkinlikler şunlardır:

24-28 Ekim 2008, Kırgızistan- Bışkek’te düzenlenen Cengiz Aytmatov ve Günümüz forumuna katılım,

3-4 Şubat 2012, Elazığ’da yapılan Elazığ, Bakü Kültür ve Sanat Buluşması’na katılım,

24-26 Mayıs 2012 Çaydaçıra Işığında Elazığ, Bakü, Şanlıurfa, Kerkük Müzik Buluşması’na katılım,

25-26 Ekim 2013, Elazığ’da yapılan Elazığ- Kazan Kültür ve Sanat Buluşması.⁴²

5. İLESAM Faaliyetleri (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)

1986 yılında kurulan İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği) T. C. Kültür Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

⁴⁰ Kaynak: <http://turksav.net/hakkimizda>. 20-06- 2016

⁴¹ bkz. www.turkdunyasivakfi.org.tr/

⁴² bkz. www.manasyayincilik.com/etknk.html/ 15-12-2016

Bünyesinde 3500 yazar, şair, akademisyen, bilim insanı gibi edebi ve fikri eser üreten herkesin telif haklarını koruyan önemli bir kurum olmasının yanında Türk soylu ülkelerle tarihsel, kültürel ve sanatsal işbirliklerini, kardeşlik bağlarını güçlendirecek, geliştirecek, geleceğe yön verecek, Türk kültürü ve sanatının korunması, güçlendirilmesi, geliştirilmesi gelecek nesillere aktarılması hususunda ortak çalışmalar yapmak amacıyla başlattığı en önemli projelerden biri de Türk Dünyası Konserler Dizisi Projesidir.

Projenin işleyişine göre her ülke kendi şairlerinden Türk hece vezni ya da aruz vezniyle yazılmış bestelenmek amacıyla 6 tane şiir, her ülke Türk Sanat Musikisi Formlarında nitelikli besteler yapabilecek özelliklere sahip 6 bestekâr seçmekte, ülkelerin bestekârları öteki ülkenin şairlerinin şiirlerini besteleyerek ve bu eserleri proje katılımcısı ülkeler kendi solistleriyle seslendirmektedirler. Proje her iki ülkenin başkentlerinde tekrar edilmekte, TRT Avaz'ın katkılarıyla canlı olarak yayınlanmaktadır.

Bu proje kapsamında 2016 yılına kadar aşağıdaki etkinlikler gerçekleştirilmiştir;

-“Mahnıdan Şarkıya Konser Programı”: İLESAM ve Azerbaycan Bestekârlar Birliği'nin ortak çalışmalarıyla hazırlanan, Başbakanlık Tanıtma Fonu, TİKA ve TÜRKSOY' un desteklediği konser programının 16 Ekim 2015 de Bakü'de Mugam Merkezinde, ikinci galası da 19 Kasım 2015 de Ankara Arı Stüdyolarında gerçekleştirilmiş, TRT AVAZ ekranlarından canlı olarak yayınlanmıştır.⁴³ -“Hoyrattan Şarkıya Konser Programı”: İLESAM ve Irak Yazarlar Birliği Türkmen Bürosu ile ortak çalışmalarıyla hazırlanmıştır. Başbakanlık Tanıtma Fonu, TİKA ve TRT'nin desteklediği bu konser programının galası 8 Aralık 2016 da Ankara Arı Stüdyolarında gerçekleştirilmiş, TRT AVAZ ekranlarından canlı yayınlanarak izleyicilerle buluşmuştur.⁴⁴

-“İrdan Şarkıya Konser Programı”: Bu konser programı Kırgızistan ile ilgili olarak proje aşamasındadır. İLESAM ve Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi Rektörlüğü ve Güzel Sanatlar Fakültesi ortak çalışması ile hazırlanması Başbakanlık Tanıtma Fonu, TİKA ve TÜRKSOY, TRT tarafından desteklenmesi, 2017 Ekim ve Kasım ayları içerisinde de gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

6. Türkiye'deki Diğer Faaliyetler

Türkiye'de TÜRKSOY ve diğer kurumlarla ortak Nevruz kutlamaları, Türk Dünyası Gençlik Kurultayları ve bu kurultayların sanat faaliyetleri, Türk Dünyası Belediyeler Birliği içerisinde yapılan kültür sanat çalışmaları, TÜRKSOY ' un Türkiye' deki diğer kurumlarla, üniversitelerle işbirliği içinde gerçekleştirdiği faaliyetler, TÜRKSOY fotoğrafçılar buluşması, TÜRKSOY ressamlar buluşması, opera ve tiyatro günleri gibi faaliyetleri gösterebiliriz.

- Resim ve Heykel Sanatı ile ilgili etkinlikler;

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarına kavuşan Türk Devletlerinin Türkiye Resim Sanatı' nın gelişmesine de büyük oranda katkıları olmuştur.

Türkiye'de panorama müzelerinin kurulması çalışmasının da özellikle Türk devletlerinin bağımsızlıklarının kazanılmasından sonra geliştiğini görmekteyiz. 26 Ağustos 2002 de açılışı yapılan Ankara Anıtkabir' deki Kurtuluş Savaşı Müzesi içinde yer alan Çanakkale, Sakarya ve Dumlupınar panorama çalışmaları ki her biri 3,5 x 36 m uzunluğundadır. Türkiye'de yapılan ilk panorama çalışmalarıdır. Bu panorama müzesinin yapımı ve müzedeki çalışmalar, Türk ve Azerbaycanlı sanatçıların ortak çalışmalarıdır. Azerbaycanlı ünlü ressam Tahir Salahov'un koordinasyonu ile ortak yapılan bu panorama resimleri, Türkiye'de panorama müzelerinin geliştirilmesi için birçok kurum ve kuruluşun çalışmalarına da hız kazandırmıştır. Anıtkabir'deki panoramadan bir yıl sonra 2003 yılında T.C. Başbakanı şimdiki Cumhurbaşkanımız Sayın Recep

⁴³ <http://www.ilesam.org.tr/12046/ilesam-“turk-dunyasi-konserler-dizisi”-15-12-2016>

⁴⁴ <http://www.ilesam.org.tr/12046/ilesam-“turk-dunyasi-konserler-dizisi”-15-12-2016>

Tayyip Erdoğan'ın talimatıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. İstanbul'da bir fetih panoraması müzesinin yapılması için çalışmalara başlamıştır. Türk ve Azeri sanatçılardan oluşan bir grup tarafından 2003 yılında projelendirilmiş, 2005 yılında çalışmaya başlanmış ve 2008 yılında da tamamlanmıştır. 31 Ocak 2009 yılında açılışı yapılan Fetih panoraması 2350 m² lik resimde yer alan 10 bin figür ve 16 metre yükseklikle dünyada dördüncü büyük panorama müzesi olarak hizmet vermektedir.⁴⁵

Sakarya Meydan Muharebesini konu alan Sakarya panoramasının Polatlı' da yapımı devam etmektedir. Çanakkale panorama müzesinin şehitlik bölgesinde yapımı sürdürülmektedir. Atatürk'ün Samsun'a çıkışını ve milli mücadelenin başlamasını konu alan Samsun 19 Mayıs panoraması 2016 yılında tamamlanmıştır. Bütün burada saydıklarımız panorama resimleri ile Türk Keneşi devletlerinin sanatçılarının ortak yapımı olarak hem kültür ve sanat dünyasına eser kazandırılmış hem de Türk Tarihini gelecek nesillere görsel ve işitsel müziklerle sunarak büyük bir hizmet gerçekleştirilmiştir.

Resim alanındaki çalışmaların dışında Türkiye'nin birçok yerinde dikilen çok sayıda anıtsal projelerde de Türk Keneşi ülke sanatçılarının imzalarını görmek mümkün. Bunlar Afyon Kocatepe Anıtı, Polatlı Atatürk Anıtı, Çanakkale Mehmetçik Anıtı, Türk Tarihinden önemli şahsiyetleri temsil eden anıtlar ve portreler gibi sayısız örnekleri saymak mümkün. Türkiye'nin birçok devlet ve özel üniversitelerinde görev yapan heykel ustaları hem eğitim ve öğretime katkı vermekte hem öğrenci yetiştirmekte hem de şehir, parkların ve üniversitelerin önemli yerlerine dikilen anıt ve heykellerin yapımında hizmet vermektedir.

2017 yılı için de Türkiye'deki birçok belediye, dernek, vakıf, kültür sanat merkezleri, galeriler, üniversiteler vb. kuruluşlar Türk Keneşi ülke sanatçıları ve diğer Türk Devlet ve Akraba toplulukları sanatçılarının katılacağı çalıştaylar, sempozyumlar, kongreler, sergiler, sanat yazışmalar, hizmet ödülleri gibi etkinliklerle ilgili duyuruları da yayınlamaktadır.

Türkiye'deki şehirlerin sanat galerilerindeki sergilerden de Türk Keneşi üye ülke sanatçılarının eserleri ile Türk Dünyası'nın farklı coğrafyalarından gelen sanatçıların eserlerini görmek mümkündür. Bu faaliyetler ve yapılan kültür programları ile Türk dünyasından gelen sanatçılar birbirleriyle tanışma, karşılıklı bilgi, görgü geliştirme, tecrübe artırımı ve paylaşma, eserlerini sergileme ve satma, ayrıca tatil imkânları da elde etmektedirler.

B. KAZAKİSTAN' DAKİ KÜLTÜR –SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLER

Bağımsızlıktan sonra Kazakistan'ın kültür ve sanat alanında atılımlar gerçekleştirdiğini ve önemli mesafeler kat ettiğini görmekteyiz. Eskiden var olan sanat yapıları restore edilmiş, Astana, Almata, Pavlador ve Çimkent gibi kentler ile birlikte ülkenin bütün şehirlerinde yeni mimari yapılar, eserler, flarmoniya, opera, bale ve tiyatro salonları, sanat galerileri ve müzeler kurulmuş, sanat topluluklarını geliştirerek, dünyada ses getiren yeni ve güçlü sanat toplulukları oluşturmuşlardır

Kazakistan Cumhurbaşkanı N. A. Nazarbayev, "Tarih Akımında", adlı eserinde Milli kültür ve milli kültür politikaları ile ilgili şunları dile getirmektedir: "Amaç ilk başta, milli kültürde her gün gelişen etkenleri yorumlayarak, yeni kültür tecrübelerini öğrenmektir. Kurulan genel Kazakistan kültürü gerçeği, bizim devlet kültür sistemimiz içinde kapalı kalmamalıdır. Onun temel niteliği, ilkeler düzeyinde açıklık ve başka kültür akımlarıyla diyaloga yönelik olmasıdır."⁴⁶ "1992'de düzenlenen Uluslararası Kazak Kurultayı, Cumhuriyet'in kültür yaşamındaki önemli bir olayı olmuştur. Büyük toplumsal dalga yaratan kurultay, ilk defa dünyanın her yerinden ünlü yazarları, şairleri, ressamı ve siyaset bilimcilerini, ilim adamlarını ve iş adamlarını bir araya

⁴⁵ panoramikmuze.com/ 21.10.2016

⁴⁶ <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/>.16.06.2016

getirdi.”⁴⁷

1995’ da Kazakistan’ da Kazak kültürüne, sanatına, sanat kurumlarına ve sanatçılara destek sağlamak amacıyla Kültür Destekleme Milli Fon’u kuruldu. “*Bu Fon’un geleceğe yönelik planlarında “Kazak Müziği Tarihi”, okul kitabının ve “Puşkin ve Kazakistan” eserinin yayınlanması, konserler ve sergiler düzenlemek vs. gibi sanat eylemleri yer almaktadır. Devlet kültür kuruluşlarıyla birlikte Fon, Kazakistan halklarının manevî zenginliklerini geliştirme, koruma ve çoğaltmaya katkıda bulunmaktadır*”.⁴⁸

Kazakistan-Türkiye Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ise hem eğitim öğretim alanında hem de kültür ve sanat faaliyetleri ile çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. H. Ahmet Yesevi Üniversitesi bünyesinde 2000 yılında oluşturulan Yesevi Sanat Topluluğu da Türk Dünyası oyun ve müzik kültüründen repertuarıyla uluslararası festivallere katılmaktadır. Bu topluluk aynı zamanda Türkiye’deki H. A. Yesevi Üniversitesi Vakfı bünyesinde Kazakistan’dan gelen ve Türkiye’de lisans ve lisansüstü eğitim öğretim gören öğrencileri ile de faaliyetlerine devam etmektedir. Yine Ahmet Yesevi uluslararası Türk – Kazak Üniversitesi Tiyatro Fakültesi öğrencileri Göktürklerin kuruluşu ve yıkılışını anlatan Azerbaycanlı Şair ve Yazar Bahtiyar Vahapzade’nin Özünü Kesen Kılıç (Göktürkler) adlı 2 perdelik tiyatro eserini Kazakistan ve Türkiye’nin birçok şehrinde sahneleme imkânı bulmuşlardır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü olan UNESCO tarafından 2016 yılını Hoca Ahmet Yesevi’nin doğumunun 850.yılı olarak ilan edilmesi münasebetiyle Türkiye’nin birçok üniversitelerinde olduğu gibi Türk Keneşi ülkelerin de, çeşitli sergi, konferans, konser, kongre ve çeşitli etkinlikler yapıldı. Ayrıca bu yılın anısına kalıcı eserler bırakmak için Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi “Divan-ı Hikmetin” tıpkı baskısını yaptırarak bilim dünyasına kazandırdı.

•Müzik alanında:

Kazakistan’da bağımsızlık sonrası gelişen en önemli müzik ve sanat kurumları Almatı’daki Kurman Gazi Konservatuvarı ve Başkent Astana’daki Ulusal Konservatuardır. Bunların dışında Astana’da kurulan bünyesinde orkestra ve solistler bulunduran Müzik Akademisi, Almatı’daki müzik koleji de en önemli eğitim kurumları olarak dikkat çekmektedirler.

“Kurman Gazi Halk Çalgıları Orkestrası”, “Devlet Senfoni Orkestrası”, “Kazak Ulusal Operası” ve “Kazak Devlet Oda Orkestrası”, “Gülde”, “Otrar Sazı”, “Sazgen” grupları, Turan”, Tattımbet Orkestrası ülke çapında ve yurt dışında büyük üne sahip orkestralar ve topluluklardır.

Çok eski bir tarihi geçmişi olan Kazak Devlet Kurman Gazi Halk Çalgıları Orkestrası bağımsızlık sonrasında gerek yurt içinde gerekse dünyanın farklı bölgelerinde, Türk Dünyası ülkelerinde ve Türkiye’de katıldıkları festival ve gerçekleştirdikleri konserler ile hem Kazak müziğinin hem de Türk dünyası müzik kültürünün tanıtılmasına önemli katkılar sağlayan ve büyük üne sahip topluluklardan biri olmuştur.

Kazakistan’ın Karagan da eyaletinde yeni bir oluşum olarak ortaya çıkan ve Devlet Kurman Gazi Halk Çalgıları Orkestrası’ndan sonraki en önemli orkestralardan birisi olan Kazakistan Akademik Tattımbet Orkestrası da Dünya’nın farklı ülkelerinde ve Türkiye’de verdikleri konserler ile adından söz ettirmiştir.

Bunların dışında etno müzik topluluğu “Ulutay” “Er- Turan” adlı etno folk ve etno rock müzik toplulukları da adlarından söz ettiren topluluklar olmuşlardır.

Bu topluluklardan Ulytau (Uludağ) müzik topluluğu 2001 yılında kurulmuştur. Kazakların geleneksel çalgıları Dombra ile çağdaş çalgılardan gitar ve kemanla birlikte çağdaş etno; Kazak

⁴⁷ <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/>.

⁴⁸ <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/>. 29-09-2016

Türk rock müziği ve etnik rock müziği çalışmaları yapan bu topluluk, ulusal ve uluslararası etkinliklerde ve festivallerde büyük beğeni ile izlenen konserler vermektedir.

Er-Turan folklor – etnografya müzik topluluğu ise, 2008 yılında Kurman Gazi adlı Kazak devlet konservatuvarı öğrencileri ve katılımcılar, tarafından kurulmuştur. Kazak etno çalgıları ve geleneksel halk çalgılarını kullanan topluluk, Kazak geleneksel enstrümantal ve sözlü eserlerinin yanı sıra Türk dünyası eserlerini de başarılı bir şekilde icra etmektedir. Bu orkestra yurt içi ve yurt dışında katıldıkları çok sayıda yarışma ve festivallerde konserler vererek başarılar elde etmiştir.

Kazakistan’ da bağımsızlık yıllarında yapılan “Asya Dausı”, “Doğu Mevsimi”, “Gelenekler Ödülü”, “Jas Kanat”, “Ükülü Dombra”, “Aynalayın” gibi müzik festivalleri faaliyetleri de geleneksel hale gelmiştir”.⁴⁹

•Tiyatro ve Bale alanında

Bağımsızlık sonrası Abay Opera Bale Tiyatrosu, Almatı Genç Balesi Kazak Devlet Dramatik Tiyatroları, Uygur Komedi tiyatrosu gibi tiyatrolar Kazak ve Türk Dünyası tiyatro oyunlarından oyunlar sahnelemektedir.

Kazak halkının tarihini, folklorunu, müziğini, şarkılarını işleyen Kalibek Kuanışbayev Tiyatrosu oyuncularından Kazak halk kahramanını anlatan “Kenesarı-Kunimcan” isimli tiyatro oyunu 2012 yılında Türkiye - Ankara’da sergilenmiştir. Bunların dışında Kazakların ünlü “Birjan ve Sara Operası” Türkiye ve Türk dünyasının diğer ülkelerinde sahnelenmiştir.

•Sinema alanında

“Bağımsızlık sonrası Kazak filmleri, prestijli uluslararası film yarışmalarında özel ve baş ödülleri kazandı”.⁵⁰ Almatı daki “Arman” ve “Otau-Sinema” adlı büyük sinema salonları, Kazak filmleri ile Türk dünyası filmlerinin yanı sıra çeşitli ülkelerin ünlü sinema yapıtlarını da sinema severler ile tanıştırmaktadır.

•Diğer etkinlikler

UNESCO kararları doğrultusunda Kazakların aksakalı, ünlü bilim adamı, yazarı ve dramaturjisti Muhtar Avezov’un ve ünlü Kazak akademisyeni ve yazarı Sabit Mukanov’un doğumlarının 100. Yıldönümleri, dünyaca ünlü Kazak şairi ve düşünürü Abay’ın ve Jambıl’ın doğumların 150. Yıldönümü kutlamaları yapıldı.⁵¹

Almatı’da son beş yıl içerisinde çoğunluğu “avangard-modernist yönde 14 özel resim galerisi” açıldı. (...) “Özel koleksiyonlardaki Kazakistan sanatı”, adı altında birinci sergi, bunların dışında Kültür Destekleme Milli Fon’u tarafından, “Sarı Arka”, “Karaganda Ressamları” sergileri gerçekleştirildi.⁵²

C. KIRGIZİSTAN’ DAKİ KÜLTÜR –SANAT İŞBİRLİKLERİ VE FAALİYETLER

Kırgızistan da en tanınan geleneksel müzik topluluğu, Kültür- Haberleşme ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Kambarkan Geleneksel Müzik Topluluğu’dur. Bu müzik topluluğu Kırgızistan’ın yanı sıra Türkiye, Kazakistan ve Azerbaycan gibi Türk Keneşi kurucu üye ülkeleri ve Türk dilli halkların geleneksel sözlü – sözsüz müzik türlerinden örnekler sunmakta, uluslararası festivallere katılmaktadır.

Kırgızistan’da, “1998 yılı verilerine göre, devlet finansmanı ile yürütülen 14 devlet tiyatrosu, 3 filarmoni, 1024 kütüphane, 32 müze, 84 çocuk müzik okulu, 515 kulüp, 8 park, sirk ve bir halk

⁴⁹ <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/29-09-2016>

⁵⁰ <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/29-09-2016>

⁵¹ <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/29-09-2016>

⁵² <http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/29-09-2016>

sanatı merkezi bulunmaktadır".⁵³

Kırgız etnik müzik topluluklarından biri de 'Ordo Sahna Etnografya Müzik Topluluğu' dur. Bu topluluk da etnografi kostümleri, çalgıları ve repertuarları ile ilgi çekmekte, Ulusal ve Uluslararası festivallere, konserlere ve gösterilere katılarak Kırgızistan ve Türk Dünyası Müzik kültürüne büyük katkılar sağlamaktadır.

Bu toplulukların yanı sıra Kırgız Devlet Flarmonisi de Kırgızistan'ın en büyük orkestrasına sahiptir. Kırgız Devlet Flarmonisi binasında faaliyetlerini devam ettiren en önemli topluluklardan biri olan bir diğer topluluk geleneksel halk dansları alanında faaliyet yapan Akmaral Devlet Dans Topluluğu'dur. Bu topluluk, zengin kostüm ve oyun repertuarları ile ulusal ve uluslararası festivallerde Kırgızistan'ı çok başarılı bir şekilde temsil etmektedir.

Kırgızistan'da ayrıca Toktobolot Abdımomunov Kırgız Devlet Akademi Dramatik Tiyatrosu ve Kırgız Opera Bale tiyatrosu bağımsızlıktan sonra Türk dünyası ile ilgili önemli eserler sahnelemiştir.

Toktobolot Abdımomunov Kırgız Devlet Akademi Dramatik Tiyatrosu'nda bağımsızlık yıllarından günümüze; Aykol Manas (1991), Manas Trilojisi (1992), Cengiz Han'ın ak bulutu (2007, Samancının Yolu (2015) oyunları, Çüy tiyatrosu'nda; Cengiz Aytmatov'un Cemile adlı eseri (2014), Talas Tiyatrosunda; Semeteyci Seydana (2013) Oş tiyatrosu'nda; Cengiz Aytmatov'un Gulsarı (2007) ile Mankurt (2015) adlı eserleri, Batıken tiyatrosu'nda; Cengiz Aytmatov'un Cemile (2015) adlı oyunlar sergilenmiştir. Ayrıca 2008 yılında Türk Dünyasından tiyatro topluluklarının da katıldığı Uluslararası Tiyatro Festivali gibi faaliyetler, 17 Kasım 2016 tarihinde Kitab- ı Dede Korkut'un 200. Yılı münasebetiyle yapılan etkinlikler kapsamında TÜRKSÖY işbirliği ile Korkut Ata (Dede Korkut) isimli tiyatro oyununun Kırgızistan galası gerçekleştirilmiştir.

Kırgız Opera ve Balesi Tiyatrosu'nda başlıca sergilenen opera ve baleler ise şunlardır; Nasır Davlasov'un "Kurmanbek" (1993), Vlasof Maldıbayev'in Manas Operası (1995), Ürkün trajedisini konu alan "Acal Ordunda"(1995) müzikal draması, Cumakadır Kanimetov'un "Akmöör" (1997) operası, Akmat Amanbayev'in "Ayçörek" operası (2016), "Kurmanjan Datka" (2013) ve "Çolpon" baleleri Azerbaycanlı besteci Üzeyir Hadjibekov 'un "Arşın Malalan" (1995 ve 2013), ve "Köroğlu" (2009) operaları sergilenmiştir..

Kırgızistan' da Kırgızistan Cumhuriyeti Devleti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve bu bakanlığa bağlı kurumlar, özellikle Kırgızistan'da yaşayan halkların kültürel ve sanatsal tanıtımını yapan "Halklar Asamblesi"de önemli faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Kırgızistan' da bağımsızlıktan sonra gerçekleştirilen en önemli etkinlik UNESCO tarafından 1995 yılının "Manas" destanı yılı olarak ilan edilmesi münasebetiyle 1995 yılı Ağustos ayında halk kahramanlık destanı "Manas'ın 1000. Yıldönümü" kutlamalarıdır. Bu kutlamalar oldukça görkemli bir şekilde gerçekleşmiştir.

Kırgızistan Kültür Haberleşme ve Turizm bakanlığı ve Halklar Asamblesi ve Üniversiteler tarafından, TÜRKSÖY'un da katkıları ile ortak işbirliği içerisinde her yıl 20-26 Nisan tarihleri arasında "Geleneksel Müzik Günleri" düzenlenmektedir. Bir hafta süren bu etkinlik çerçevesinde üniversiteler, sanat kurumları tarafından ortak bilimsel, kültürel ve sanatsal etkinlikler yapılmaktadır. Bu kapsamda etkinliklere TÜRKSÖY üyesi ülkelerden ve topluluklarından da ses ve saz sanatçıları davet edilmektedir.

Kırgızistan' da eğitim- öğretim, kültür ve sanat alanındaki en önemli kuruluşların başında da 1995 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Türkiye ve Kırgızistan devletleri tarafından ortak irade sonucu olarak kurulan Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi gelmektedir. 1997-1998 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan Üniversite, "Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraha Topluluklarındaki gençler başta olmak üzere her kesimden bireylerin oluşturduğu bir ortamda başta

⁵³ <http://turkbirdevbursa.tr.gg/Kirgizistan-Cumhuriyeti.htm>. 22-07-2016

Türk uygarlığı ve sanatı olmak üzere dünya bilimine, kültürüne ve sanatına katkı sağlamak amacıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

Bu amaçla Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi bünyesinde birçok sanat toplulukları oluşturulmuştur. Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi “Manasın Kızları Geleneksel Halk Oyunları Topluluğu”; Kırgızistan, Türkiye, Kazakistan ve Azerbaycan’ın yanı sıra Özbekistan, Uygur, Türkmenistan, Tuva, Hakas, Kafkas gibi Türk dilli ülke ve toplulukların geleneksel halk oyunlarını sergilemektedir. “Türk Halk Oyunları Topluluğu”; Türkiye’nin farklı bölgelerine ait halk oyunları repertuarları ile çeşitli etkinliklerde ve konserlerde başarılı sunumlar yapmaktadır.

Türk Dünyası’nın farklı coğrafyalarından sözlü ve sözsüz zengin müzik repertuarına sahip Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi “Türk Dünyası Müzik Orkestrası” ise 30 kişilik icra grubuyla Türk dünyası ortak müzik kültüründen örneklemeler, sentez çalışmaları yaparak, çeşitli konserlerde önemli bir misyonu üstlenerek Türk Dünyası müzik kültürünün tanıtımına, korunmasına ve gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır.

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi’nde Türk Dünyası ülkelerinin ve dolayısıyla Türk Keneşi üye ülkelerinin bağımsızlık bayramlarının yanı sıra önemli gün ve bayramlarında kültür-sanat ve tanıtım etkinlikleri, konserler, gösteriler ve tiyatro oyunları gerçekleştirilmektedir. Türk Dünyasının önemli kültür ve sanat adamları ile ilgili çeşitli faaliyetler, Türk Dünyasının ortak bayramı Nevruz bayramı büyük etkinlikler ve gösterilerle geleneksel olarak düzenlenmektedir.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’nde Nevruz Bayramı etkinlikleri her yıl geleneksel olarak Türk Dünyasının folklor ve kültürel değerlerini sergileyen büyük bir organizasyon içinde düzenlenmekte, coşkulu bir şekilde kutlanmaktadır.

Üniversite’nin Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Altaylardan Tuna’ya konser dizisi, Türk dünyası tanıtım konserleri, Türk tarihinin önemli günleri (Çanakkale Savaşlarının 100.yılı, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun 90.yılı, İstanbul’un Türkler tarafından alınması münasebetiyle Geleneksel Fetih Konseri vs.), Türk tarihi ve müzik kültürünün önemli şahsiyetlerinin anma etkinlikleri kapsamında verdikleri konserler (Manas ve Manas destanı, Toktogul Satılğanov 150.yılı, Aşık Veysel’in 100. Doğum yılı, İsmail Gaspıralı...) ile adından söz ettirmiştir.

Sahne Sanatları Bölümü öğrencileri ise hem Kırgız tarihi ve kültürü ile ilgili oyunlar sergilemekte, hem de Türk dünyası tarihi, kültürü ile ilgili önemli günler ve anma etkinliklerinde çeşitli etkinlikler ve gösteriler düzenlemektedir. 2016 yılında Kitab- ı Dede Korkut’un 200. Yılı münasebetiyle de “Dede Korkut Bamsı Beyrek” hikayesinden uyarlanan tiyatro oyunu sahnelenmiştir.

Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi resim ve grafik bölümü öğretim elemanları ve öğrencileri ise Türk Kültür dünyasının önemli gün ve haftaları sebebi ile düzenlenen görsel plastik sanat sergilerine eserler ile katılarak büyük hizmetler yapmışlardır. Bunlardan bazıları şunlardır. Gazi Üniversitesine düzenlenen Hocalı katliamını konu alan afiş sergisi (2014), Akdeniz Üniversitesince düzenlenen Dünya Kadınlar günü sergileri (2015), Kırgızistan - Türkiye MANAS Üniversitesince düzenlenen Çanakkale Savaşlarının 100.yılı etkinlikleri kapsamında düzenlenen poster sergisi (2015), Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun 90.yılı etkinlikleri afiş sergisi, Nevruz Sergileri, Toktogul Satılğanov 150.yılı afiş sergisi, Aşık Veysel’in 100. Doğum yılı resim sergisi, Cengiz Aytmatov resim sergisi (2010), İsmail Gaspıralı resim sergisi (2010), Manas Destanı resim sergisi (2011)

2016 yılının Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü olan UNESCO tarafından Hoca Ahmet Yesevi’nin doğumunun 850.yılı ilan edilmesinden dolayı bu yıla armağan olarak yapılan Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi dekanı ve ressam Prof. Dr. Mehmet Başbuğ’a ait Hoca Ahmet Yesevi portresi PTT tarafından anma pulu olarak bastırıldı. Aynı portre ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Darphane Umum Müdürlüğü tarafından 20 TL’lik gümüş madeni para olarak bastırılarak da Türk Kültür dünyasına önemli bir katkı sağladı.

Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi' nin dışında Kırgızistan'ın sanat alanında iki önemli yüksek öğretim kurumu daha vardır. Bunlar, Kırgız Milli Konservatuarı ile Kırgız Güzel Sanatlar Üniversitesi' dir. Bu iki kurumda da bağımsızlıktan sonra yenileme ve gelişme çalışmaları başlatılmış. Dünya müzikleri ve klasik müzik ve sahne kültürünün yanı sıra, Kırgız müziği ve Türk Dünyası müzik kültüründen örnek programlar da gerçekleştirilmiştir.

Bu kurum ve kuruluşların yanı sıra kültür ve sanat alanında “Meerim” Uluslararası Değer Vakfı, Kabiliyetleri Destekleme Vakfı, Miras Vakfı vb. kuruluşların gerek faaliyet gerçekleştirme gerekse kültür ve sanat faaliyetlerine maddi destek anlamında katkıları büyüktür.

Kırgızistan'da gençlerin sanat faaliyetini sevmeleri dolayısıyla sponsorların destekleri ile veya maddi gücü yerinde olan kişilerin açtıkları birçok özel müzik, resim, dans stüdyoları bulunmakta, gençler özel topluluklar kurabilmekte, bu topluluklar ile ulusal ve uluslararası festival ve konserlere katılmaktadırlar.

Türk soylu ülkelerin kültürel ve spor oyunlarının bir organizasyonu olan Uluslararası Türk Dünyası Göçmen Oyunları kapsamında Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından düzenlenen birçok kültür sanat etkinlikleri, özel gösteriler, konserler gerçekleştirilmektedir. Türk Dünyasının ortak bayramı Nevruz bayramı ise Kırgızistan'da büyük etkinlikler ve gösterilerle geleneksel hale getirilmiş olup devlet düzeyinde büyük katılımlarda yapılarak gerçekleştirilmektedir. Bu etkinliklerde büyük organizasyonlu gösteriler, şenlikler tertip edilmek, sergiler ve konserler düzenlenmektedir.

D. AZERBAIJAN'DAKİ KÜLTÜR – SANAT İŞBİRLİKLERİ FAALİYETLER

Bağımsızlık sonrası Azerbaycan'da kültür ve sanat alanında büyük hamlelerin yapıldığını ve geliştiğini görmekteyiz.

A.Sinema alanında

Azerbaycan' da sinema alanında özellikle “Elçin, Anar, Bahtiyar Vahapzade, Zelimhan Yakup, Reşad Mecid vb” yazarların eserleri Azerbaycan'ın dışında da dünyanın farklı ülkelerinde büyük şöhret kazanmıştır. Elçinin "Mahmut ve Meryem" romanından uyarlanan film çekilmiş ve bir kaç dile tercüme edilmiştir. Anar'ın "Beş Katlı binanın altıncı mertebesi" ve "Tahmina ve Zaur" adlı eserleri Azerbaycan'ın dışında Türkiye ve dünya televizyonlarında ve sinemalarda gösterilmiştir. Bahtiyar Vahapzade'nin şiirleri, Zelimhan Yakup'un şiirleri Türk dünyasının her yerinde tanınmıştır.⁵⁴

B. Müzik alanında

Azerbaycan' da her yıl 18 Eylül tarihinde ünlü bestekar Üzeyir Hacıbeyov adına Uluslararası Müzik Festivali tertip edilmektedir. 2009 yılında başlayan ve her yıl Gebele şehrinde gerçekleştirilen Gebele Uluslararası Müzik Festivali dünya çapında büyük yankı uyandıran festivallerden biri haline gelmiştir. Üç yılda bir yapılan Makam (Mugam) Festivali ve bilgi şöleni Bakü'de gerçekleşmektedir. Azerbaycan'ın en eski ve köklü şehirlerinden Şeki'de “İpek Yolu” Festivali vb. etkinlikler düzenlenmektedir. Bütün bu etkinlikler Dünya müzisyenlerinin Azerbaycan müziği ve kültürünün yakından tanınmasına olanak sağlamaktadır.⁵⁵

İçinde bulunduğumuz dönemde Karabağ konusu, Azerbaycan müzik tarihinin önemli bölümünü oluşturmaktadır. S.İbrahimova' nın “Vatan Şehitleri” (1990) kantatası, H. Hanmemetov'un Karabağ şehitlerine adadığı “Elimde Sazım Ağlar” adlı halk çalgı aletleri için şiiri (1991), R. Mustafayev'in “Hak Seninle”, “Azerbaycan” (1992) kantatası, A. Alizade'nin “Ana Toprak” (1993), V. Adıgüzelov'un “Karabağ Şikestesini” ve “Gam Kervanı” (1999) oratoryoları, T.

⁵⁴ www.bizimyol.info/news/70465.html.20.06.2016

⁵⁵ http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1431008382.pdf.20-07-2016

Bakıhanov'un "Karabağ Harayı" (2001) vb. konserleri,⁵⁶ "tar ve orkestra için "Karabağname" konçertosu (2007), Reşid Şafak'ın koro için "Ana toprak Karabağ"(2001),Rauf Aliyev'in koro ve orkestra için " Karabağ memorialı"(2007) vb bunlara örnek gösterilebilir".⁵⁷

Azerbaycanlı besteciler Hocalı Soykırımı'ndan da oldukça etkilenmişlerdi. 1995 yılından itibaren birçok Azerbaycanlı besteci Hocalı soykırımı ile ilgili senfoniler ve müzik eserleri yazmaya başladılar.

"Memmed Guliyev "Senfoni-Rekuem" (1995), Neriman Memmedov VII senfonisi (1998), Elnare Dadaşova'nun org için yazdığı "Hocalı Ninnisi", Arif Mirzeyev'in org için yazdığı "Hocalı Çocuklarına Ninni" (1998), N.Mehmetov'un "7. Senfonisi" (1998), Tevfik Bakıhanov "Humayün" senfonik müziği (2006), Oktay Recebov "Hocalı Avazları" oratoryosu (2006), Azad Zahid "Rekviyem" (2011), Adviiye Rahmatova "Hocalı" senfonik Poema (2011), Yusif Mirişli "Hocalı 613" senfonik Poem (2012), Faik Nağıyev "Hocalı Harayı" Rekviyem (2012), Rauf Aliyev koro ve senfonik orkestra için "Hocalı", Rena Kadimova yaylı orkestra ve koro için "Sarı Gelin" balladı (2013), Azer Dadaşov obua ve yaylı orkestra için "Hocalı Nalesi" (2015), Hatıra Ahmedli Cafer Piyano için Sonat 613, senfonik orkestra için "Hocalı-senfonik şiir" (2015) vb. Hocalı'ya ithaf olunmuş eserlere örnek gösterebiliriz. Halen de bu konuda eserler yazılmaya devam edilmektedir".⁵⁸

Bağımsızlık döneminde Azerbaycan bestecilerinin, yurt dışında farklı müzik festivallerinde, uluslararası müsabakalarda, dünyanın ünlü kültür ve müzik projelerine katılma, Azerbaycan müziğini dünyaya tanıtmaya imkânları oluşmuştur. Türkiye'de A.Melikov'un 7. senfonisi, V. Adıgüzelov'un Çanakkale oratoryosu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde T.Bakıhanov'un Kuzey Kıbrıs Mevsimleri, Kuzey Kıbrıs Suitası vb. eserleri ilk kez sahnelenmiştir. İpek yolu projesinde F.Alizade'nin Derviş ve C.Guliyev'in Kervan eserleri İpek yolu projesinde başarı kazanmıştır. 2010 yılında gerçekleştirilen İpek yolu - Birinci Senfoni ve Kamera Müziği Festivali büyük ilgi görmüştür.⁵⁹

2003 yılının aralık ayında V.Adıgüzelov'un Azerbaycan şairi Natevan için yazdığı "Han Kızı Natevan" adlı operası ilk kez oynanmıştır. Ünlü bestecinin bu eseri, Azerbaycan milli operasının gelişmesinde önemli bir yere sahiptir.⁶⁰

Ayrıca Üzeyir Hacıbekov'un Köroğlu operası TÜRKSOY'un projesi ve organizasyonu içerisinde ilk olarak Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te, sonra Kazakistan, Azerbaycan, Türkiye ve dünyanın birçok farklı ülkesinde sahnelenmiştir.

Azerbaycan Yazarlar Birliği ile Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği olan İLESAM'la ortak işbirliği protokolü çerçevesinde 2016 Kasım ve Aralık aylarında Türkiye'de "Mugamdan-şarkıya" konser programı düzenlenmiştir. Proje kapsamında altı Azerbaycanlı şairin şiirine altı Türk bestecisi şarkı bestelemiş, 6 Türk şairinin şiirine 6 Azerbaycanlı besteci şarkı bestelemiştir. Bu edebi-sanatsal proje diğer Türk devletleri ile de sürdürülmektedir.⁶¹

Azerbaycan bağımsızlık sonrası kültür ve sanat alanında Türkiye ve Türk dünyası ülkelerinin dışında da uluslararası ilişkilerini geliştirerek Azerbaycanlı bestekar ve sanatçıların sesini duyurmuştur. Bu süreçte A.Melikov, V.Adıgüzelov, H. Mirzezade, A. Alizade, T.Bakıhanov, F. Karayev, İ.Hacıbeyov, F. Alizade, C.Guliyev, E. Dadaşova, R.Hasanova, G. Memedov ve F.Hüseyinov' un eserleri Dünya'nın bir çok ülkesinde ve Türk Keneşi üye ülkesi Türkiye'de de

⁵⁶ http://www.azerbaijans.com/content_281_tr.html. 29-09-2016

⁵⁷ <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1431008382.pdf>.20-07-2016

⁵⁸ <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1431008382.pdf>. 20-07-2016

⁵⁹ http://www.azerbaijans.com/content_281_tr.html.29-09-2016

⁶⁰ http://www.azerbaijans.com/content_281_tr.html.29-09-2016

⁶¹ www.bizimiyol.info/news/70465.html. 29-09-2016

sahnelenmiş, önde gelen yarışmalarda başarı sağlamıştır.⁶²

C. Diğer Etkinlikler

1990 lı yıllarda T. Bakıhanov'un "Hayır ve Şer" tek perdeli balesi, Türkiye'de de Ali Baba ve Kırk Haramiler adıyla bilinen hikayeden yola çıkarak O. Zülfikarov'un "Alibaba ve 40 Haydut" adlı balesi, H. Memetov'un "Şeyh Senan" balesi yazılmıştır. 2002 yılında A. Alizade'nin A. Duma'nın eserinden uyarlanarak "Kafkasya'ya Seyahat" adlı balesinin ilk gösterisi sahnelenmiştir.

Azerbaycan Devlet Şarkı ve Dans Topluluğu da 19 Eylül 2016 tarihinde kuruluşunun 80.yılı münasebetiyle Bakü'de Azerbaycan Devlet Filarmonisinde Azerbaycan sanatçılarının yanı sıra Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Halk Dansları Topluluğu ve TÜRKSOY' un davetlisi Kazakistan'ın "Gulbanu" Dans Grubu'nun da gösteriler yaptığı geniş katılımlı bir konser programı gerçekleştirmiştir.⁶³

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bağımsızlık süreci ve sonrası, Türkiye ile Türk dünyası coğrafyası üzerinde yaşayan ülkeler ve topluluklar birbirlerini tanıma, akrabalık bağlarını güçlendirme, her alanda olduğu gibi kültür ve sanat alanında ilişkiler içerisinde olarak, işbirliğini geliştirme, ortak projeler üretme ve uygulama fırsatları yakaladılar. Aynı kök ve ortak kültürün mensupları olan bu ülkeler tarafından ortak bir dizi konferanslar, kongreler, kurultaylar gerçekleştirildi. Bu kurultayların sonucu olarak da Türk Keneşi kurulmuş oldu. Türk Keneşi'ne giden yolda gerçekleştirilen konferanslar kurultaylar, kurulan kurumlar, birimler, yapılan bilimsel, kültürel ve sanatsal faaliyetler bu yakınlaşmayı daha da ileri seviyelere taşımıştır.

1991 İmbat Fuarçılık kapsamında Türk Cumhuriyetlerinin ve Türkiye'nin ortak ilk kültür ve sanat etkinliği ile yön almaya başlayan kültür ve sanat ilişkileri, 1992' de TİKA'nın, 1993'te TÜRKSOY' un, TÜDEV' in kurulması, bu kurumların Türk kurultayları düzenleme kararı olarak bu kurultayların ilkinin 1993 yılında Antalya'da zamanın Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal ile zamanın Başbakanı Sayın Süleyman Demirel' in de katılımlarıyla gerçekleşmiş olması ve bu kurultayların düzenli olarak düzenlenmesi Türk Keneşi' ne giden yolda en önemli adımlar olmuştur.

Nihayetinde 2006 yılında Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazrabayev tarafından ortaya atılmış bir teklif üzerine 3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan'da imzalanan antlaşma ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye "Türk Keneşi" ni kurucu devletler olarak kurmuşlardır. Türk Konseyi kapsamındaki işbirliği, üye ülkeler arasındaki ortak tarih, kültür, kimlik ve Türk dili konuşan halkların dil birliğinden kaynaklanan özel dayanışma temelinde yapılandırarak Türk Keneşi ile Türk Devlet ve toplulukları arası işbirliğini güçlendirmeye çalışmak amacıyla 16 Eylül 2010 yılında "İstanbul'da düzenlenen son zirvede TDİK' nın (Türk Dünyası İşbirliği Konseyi) kuruluşu resmen ilan edilmiş, öncelikleri ve yol haritası ortaya konulmuştur .

Türkiye' de başlayan ve Türk Dünyası ülkelerinde devam eden faaliyetler ile Türk dünyası kültürü ve sanatı alanında çalışmalar yapma, ortak projeler geliştirme, ortak faaliyetler gerçekleştirme, aynı kökten beslenen ortak kültür değerlerini ortaya çıkarma, onları geliştirme, yayma ve gelecek nesillere aktarma amaçlarıyla kurulan eğitim, kültür ve sanat kurumları ve toplulukları Türk dünyası' nın birbirini tanımasına, Türk dünyası kültürüne ve sanatına büyük katkılar sağlamaya devam etmektedir.

Bağımsızlık sonrası Türk Keneşi üye ülkeleri ile Türk dünyası'nın diğer coğrafyalarında Oğuz Han, Bilge Kağan, Orhun Abideleri, Manas, Piri Türkistan Hoca Ahmet Yesevi, Yusuf Has Hacib (Yusuf Balasagun) ve Kutadgu Bilig, Kaşgarlı Mahmut ve Divan'ü Lügat-it Türk, Korkut

⁶² http://www.azerbaijans.com/content_281_tr.html. 29-09-2016.

⁶³ <http://www.turksoy.org/tr/news/2016/09/29/azerbaycan-devlet-sarki-ve-dans-toplulugu-80-yasinda> 29-092016

Ata, Hoca Nasreddin, Köroğlu, Ali Şir Nevai, vb ortak tarihi ve kültürel kökler ile Saltuk Buğra Han, Gaspıralı İsmail, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, ayrıca Türk dünyasının tarihi, kültürel ve sanatsal diğer şahsiyetleri ile ilgili yapılan anma etkinlikleri ve kültürel faaliyetler ortak projeler içerisinde gerçekleştirilme imkanı bulmuştur

Bu süreçte genel olarak tesbit edilen meseleler yapılan bilimsel toplantılarda, kurultaylarda, konu ile ilgili yazılan makalelerde ele alınmış, bu problemlerin çözüm yolları, öneriler, yapılması gerekenler, hedefler ve yol haritası ortaya konmuştur. Bu çalışmalar neticesinde Türk dünyasının eğitim, kültür – sanat meselelerini Türk dünyası ülkelerinde sürekli öncelikli meselelerden biri olarak ele almak ve sürekli gündemde tutmak, Türk Dünyası ve Türk Keneşi üye ülkeleri arasında güçlü bir Eğitim, Kültür–Sanat Birliği gerçekleştirilebilmek öncelikli fikirler olarak ortaya atılmıştır.

Bu doğrultuda ilk olarak; Türk tarih ve kültür mirasının tesbiti, ortak kültür ve sanat değerlerinin tesbiti, ortaya konulması ve belirlenmesinden sonra Türk kültür ve sanatı ile ilgili projeler üretmek, bu projeleri uygulamak, işbirliğini geliştirmek ve güçlendirmek için Türk dünyası kültür stratejisi yol haritasını belirlemek gerektiği üzerinde durulmuştur.

Bu aşamalardan sonra ele alınması gereken en önemli husus, kültür ve sanat alanında kurumsal örgütlerin, birimlerin kurulması, kurumsallaşmanın sağlanmasıdır. Bu doğrultuda;

- Eğitim, öğretim, kültür ve sanat alanında ortak üniversitelerin kurulması,

- Üniversitelerde Türk Uygarlığı Araştırma ve Uygulama Merkezleri, Türk Dünyası Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin açılması ve Türk dünyasıyla ilişkiler ve işbirlikleri geliştirilip güçlendirilebilmesi için konu ile ilgili araştırma uygulama merkezlerinin ve topluluklarının sayıları artırılarak ve ortak amaçlar, ortak projeler, ortak faaliyetler ile etkin hale getirilebilir.

- Türk Dünyası Müzik ve Sahne Sanatları Üniversitesi, Türk Dünyası Güzel Sanatlar Üniversitesinin kurulması,

- Güzel Sanatlar ile ilgili Yüksek Öğretim kurumlarında Türk Dünyası Geleneksel Müzik, Türk Dünyası Halk Çalgıları, Türk Dünyası Sahne Sanatları, Türk Dünyası Geleneksel Halk Dansları, Türk Dünyası Geleneksel El Sanatları Bölümleri'nin açılması ve programlarının artırılması.

- TİKA, TÜRKSOY, TUDEV, TÜRKSAV gibi kurum ve vakıfların, ayrıca Türk Dünyası kültür ve sanatına hizmet edecek Sivil Toplum kuruluşlarının, derneklerin, toplulukların kurulması teşvik edilerek desteklenmesi,

- Dünyanın farklı ülkelerinde büyük hizmetler veren ve Türkiye ile birlikte Türk Dünyası kültürüne ve sanatına büyük katkılar sağlayan Yunus Emre Vakfı' nın Yunus Emre Enstitülerinin sayılarının artırılması, faaliyetlerinin genişletilmesi,

- Yunus Emre Vakfı statüsünde veya benzeri kültür ve sanat merkezlerinin açılması,

- Üniversitelerde, kültür ve sanat alanında çalışma yapan kurum ve kuruluşlarda çeşitli sanat dallarında Türk Dünyasının ihtiyaç duyduğu alanlarda uzman, yetişmiş sanat ve bilim adamlarının temini için işbirliği içinde bulunulması,

- Türk Keneşi ülkelerinin vatandaşı olan sanatçıların eserlerinin telifini takip eden Türk Dünyası Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliğinin Kurulması,

- Kurumsallaşma ile birlikte Türk dünyası tarihi, kültürel ve sanatsal değerlerinin bu kurumlarda ele alınarak tesbit edilmesi, değerlendirilmesi, ortak tarihi ve kültürel miras ile ilgili projeler üretilmesi, bilimsel araştırma, geliştirme, uygulama ve yayma çalışmalarının yapılması ve genişletilmesi,

- Türk Dünyası kültürü ve sanatı ile ilgili ansiklopediler, antolojiler, almanaklar, kitaplar, sözlükler, çeşitli yayınlar video-dvd ve cd albümlerin hazırlanması.

Kültür ve sanat etkinlikleri olarak aşağıda belirtilen faaliyetler de gerçekleştirilebilir;

- Türk dünyasının ortak ve milli bayramı haline gelen birlik, beraberlik, kardeşlik duygularını geliştiren ve pekiştiren Nevruz ve Hıdrellez gibi ortak kutlanabilecek bayram ve şenlikler için ortak programlar düzenlenebilir,

- Geleneksel olarak Türk Dünyası Özel Günleri,

- Türk tarihi ve kültürünün önemli günlerinin kutlamaları ile ilgili ortak faaliyetler,

- Türk tarihine, kültürüne ve sanatına yön veren önemli şahsiyetler için ortak anma etkinlikler,

- Türk kültürünün ve sanatının ortak eserlerinin, önemli şahsiyetlerinin, Türk dünyası kültür ve sanat adamlarının eserlerinin ortak projeler, ortak işbirliği ile karşılıklı olarak sahnelenebilmesi yönünde ortak faaliyetler,

- Televizyon yayınlarında ortak kültür ve sanat değerlerinin tanıtımı,

- Türk Dünyası Oyun-Dans kültürü, Türk Dünyası Oyun ve Tiyatro kültürü gibi alanlarda çalışmalar yapılarak, ortak oyun kültürleri ortaya çıkarılarak ortak ürünlerin sergilenmesi ile paylaşımı ve yaygınlaştırılması,

- Türk dünyası resim ve heykel sanatı, gravür sanatı, fotoğraf sanatı, sinema sanatı, Türk Dünyası arkeolojisi, geleneksel el sanatları gibi alanlarda ortak çalışmalar, faaliyetler,

- Türk dünyası kültürüne ve sanatına hizmet edenlere resmi ve özel kuruluşlar tarafından başta hizmet ödülleri olmak üzere çeşitli ödüller verilerek ve halı hazırda verilen ödüllerin sayıları da arttırılarak Türk dünyası kültür ve sanat adamlarını teşvik etme ödülleri ve nişanlar verme gibi faaliyetler,

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Aynı kökten ve değerlerden beslenen tarihi miras, kültür unsurları ve zenginlikler, aynı kök ve özün mensupları olan ve çok geniş coğrafyaya sahip, bağımsızlıktan sonra da birbirlerini yeni yeni tanımaya başlayan tüm Türk Dünyası ülkeleri ve toplulukları arasındaki kardeşlik bağlarını geliştirecek, güçlendirecek olan da bu tarihi ve kültürel köktür. Bu tarihi ve kültürel kökün, ata mirasının yaşatılması için korunması, geliştirilmesi, gelecek kuşaklara aktararak yaygınlaştırılması gerekmektedir. Devletlerin varlıklarını devam ettirmeleri, geleceği sağlıklı ve güçlü bir şekilde tesis etmeleri de ancak kendi tarihi ve kültürel köklerine, ata mirasına sahip olmakla ve bunları geleceğe sağlıklı bir şekilde taşıyacak ve yaygınlaştıracak sağlıklı nesilleri yetiştirmekle mümkün olacaktır. Gaspıralı'nın "Dilde, Fikirde, İşte birlik" sözünden hareketle Türk birliğine gidecek yolda Türk Dünyası ile Türk Keneşi Devletleri arasında, sağlam temellere dayalı dostluk, kardeşlik ve işbirliğinin kurulmasına yardımcı olacak mahiyette çalışmaları destekleyici kültürel ve sanatsal etkinliklerde bulunulması, bu faaliyetlerin geliştirilip, güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması, aynı öz ve kökün mensuplarının tarih, kültür bilinci ve ortak faaliyetler ile sürekli canlı tutulması gelecek nesiller için büyük hizmetlere vesile olacağı inancındayız.

VI. KAYNAKLAR

Çağdaş Türk Sanatı Sergisi Kataloğu İmbat Fuarçılık yayını.

Özer Özgür 12 Mayıs 2014 türkkenesi.chess.com

panaromikmuze.com

Purtaş, Fırat (2011). "http://www.turksoy.org/TR/belge/1-93256/turksoy-genel-sekreter-yardimcisi-

doc-dr-firat-purtasin-.htm.11-09-2016

Türk İhraç Ürünleri Fuar Kataloğu, İmbat Yayınları, Ankara, 1992.

Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği Sergi Bültenleri.

TÜRKSAV, Türkiye Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı Sergi Katalogları ve Bültenleri.

TÜRKSOY Fotoğraf Sanatçıları Buluşması Katalogları.

Türk Dünyası Güzel Sanatlar Fakülteleri 2011 Ankara Toplantısı ve Çalıştayı, Gazi Üniversitesi Yayınları 2011.

TÜRKSOY Ressamlar Buluşması Katalogları.

2008-2011 TÜRKSOY Faaliyet Raporu, TÜRKSOY Yayınları, Ankara, 2011.

www.ayb.org.tr/

http://www.azerbaijans.com/content_281_tr.html.29-09-2016

www.bizimyol.info/news/70465.html. 29-09-2016

<http://www.devtiyatro.gov.tr/>

<http://www.guzelsanatlari.gov.tr/TR,2319/tarihce.html>

<http://www.guzelsanatlari.gov.tr>

<http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1431008382.pdf>. 20-07-2016

<http://www.ilesam.org.tr/12046/ilesam-“turk-dunyasi-konserler-dizisi”-15-12-2016>

http://www.kazakturkleriivakfi.org/index.php?option=com_content&task=view&id=422&Itemid=18

<http://www.kazakhstan.org.tr/index.asp?sayfa=101>.27.07.2016

<http://www.manas.edu.kg/index.php/kurumsal/misyon-ve-vizyon>

www.manasyayincilik.com/etknk.html

<http://mekam.org/mekam/kulturel-diplomasi-ve-turksoy>.29-11-2016

<http://www.muzeed.org.tr/?p=189> . 14.6.2016

<http://www.sondakika.com/haber-turk-dili-konusan-ulkeler-isbirligi-konseyi-3074167/>

www.tika.gov.tr/

www.tudev.org.tr

<http://turkirddevbursa.tr.gg/Kirgizistan-Cumhuriyeti.htm>. 22-07-2016

<http://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kazakistan-kultur-ve-medeniyeti/>. 29-09-2016

www.turkdunyasivakfi.org.tr/

http://turkkon.org/docs/11_AnkaraBildirisi1992_1.DevletBaskanlariZirvesi.pdf

Anlaşma metni için bkz. <http://www.turksoy.org.tr/TR/belge/1-75586/kurulus-anlasmasi.html>

http://www.turkkon.org/tr-TR/genel_bilgi/1/10.14.09.2016

<http://turkoloji.cu.edu.tr/erartun/makaleler.htm>. 11.09.2016

http://turkoloji.cu.edu.tr/html/ea_ortak_nahcivan_turk_halk_kulturu.htm

<http://turksav.net/hakkimizda>. 20-06- 2016

<http://www.turksoy.org/tr/events/2017/02/01/altaylar-dan-balkanlar-a-turk-dunyasi-resim-sergisi>.19-01-2017

<http://www.turksoy.org/TR/belge/1-98476/2012-astana-turk-dunyasi-kultur-baskenti-yilina>

gorkeml-.html?vurgu=astana

<http://www.turksoy.org/tr/news/2016/08/05/avrasya-nin-sesleri-avrupa-da-ses-getirdi>

<http://www.turksoy.org/tr/news /2016/09/29/azerbaycan-devlet-sarki-ve-dans-toplulugu-80-yasinda-29-092016>

<http://www.turksoy.org/tr/news/2016/12/08/baku-de-turk-cumhuriyetlerinin-25-yili-gala-konseri-duzenlendi.19-01-2017>

<http://www.turksoy.org/tr/news/2016/09/19/13-turksoy-fotografcilar-bulusmasi-adana-da-gerceklestirildi.29-11-2016>

<http://www.turksoy.org/tr/news/2016/10/07/opera-nin-yildizlari-tek-konserle-istanbul-da.19-11-2016>

<http://turkyurdu.com.tr/967/turk-cumhuriyetlerinin-bagimsizliklarinin-20-yilinda-turk-cumhuriyetleri-turkiye-iliskilerinin-gelecegi.html>

Uluslar arası Köroğlu Operası projesi ve sonuçları hakkında daha geniş bilgi için bkz. Altın Çağın İncisi Köroğlu, TÜRKSOY Yayınları, Ankara, 2011.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Türk_Kenesi

<http://www.yee.org.tr/tr/yunusemreenstitusu> .12.06.2016

Келечек колубузда!

Gelecek Elimizde...